

Universitätsbibliothek Wuppertal

Codicis Dn. Ivstiniani Sacratissimi Principis P.P. Avg. Repetitæ prælectionis Libri XII

Justinian <I., Byzantinisches Reich, Kaiser>

Francofurti ad Moenum, M D LXXXVII.

Collatio VI.

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-1733](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-1733)

COLLATIO VI.

quia hoc custodiet, etiam eam que ex prodicione ad con-
curatorem pena est, reformidans.

de Tutori- Vt HI QUI OBLIGATAS SE HABERE
bus Indexre- perhibent res minorum, aut obligati sunt eis, ad eorum
gma: adde In- gubernationem penitus non faccedant: & curatores nul-
lian. const. 65. lo modo suscipiant cessiones aduersus eos: quorum cu-
† & ita abro- rationem agunt, aut egerunt. hæc autem generaliter va-
gatur lex 8. lebunt in omni curatione, in quibus personis leges cura-
C. qui tutores: tores præbent: & de gubernatione pecuniarum compe-
lex 7. C. de ex- tentium eis quorum negotia administrantur: &
cusat. iur. quando eas recondi aut mutuari oport-
† & ita abro- ter, aut ex eis reditus com-
gatur lex 12. parari.

ff. de reb. cor. qui sub cur. & merito id abrogatum est. poterat. n. tutores redime re actiones reuera inutiles aduersus pupillos ab aliquo, quas tamē viles poterant redde- re subtrahis pupillo apochis.

i. exacta. dicam ad c. Semel malus 8. de regul. in 6. Iulian. const. 65. num. 222.

Is cui pupillus obligatus est, tutor aut curator pupillo esse non potest, quatenus lex eum vocat ad legitimam tutelam Iulian. d. loco. num. 223.

Debitor minoris, eius tutor aut curator esse non potest. † & ita abrogatur lex 7. C. de excus. iur. l. 8. C. qui iur. 2. Causa huius cōstitutionis. γαμμα- τειογ Scrim. Kalēdarium Hal. ἀποδείξεις i. apochas.

hinc sumpta est authentica minor C. qui dare tutores. idem in tutela Iulian. bic num. 224. Rolan. à Valle l. consil. 83. num. 6.

Tutor vel curator ex postfacto, puta de latione hæreditatis aliqua, creditor vel debitor pupillorum factus, non remouendus est a tutela: sed ei adiungendus est alius tutor, qui eum custodiat ac obseruet Iulian. hic. §. Rolan. ibid. num. 6.

Tit. I. NOVELLA CONST. LXXII. Imp. Iustin. Aug. Ioanni gloriosiss. Orientalium prætoriorum præfecto, iterum ex consuli ordinario & patricio.

PRÆFATIO.

OMNIA quidem legislatori reipublicæ in magna cura sunt quemadmodum optimè se habeant, & peccati nihil relinquatur: præcipuè autem instrumenta minorum, & quæ circa eos curatio est, studiosa cura est eis qui proferendi leges à Deo licentiam perceperunt: dicimus autem de eo qui imperat. Multas itaque causas audiuius, vbi administrantibus curatoribus cessiones factæ sunt aduersus minores, siue puberes, siue impuberes quidem, in secunda tamen ætate constitutos: & mox efficiuntur eorum domini facultatum, aut non existentia forsitan debita subeuntes, aut paruo pretio cessiones accipientes eorum, quæ sunt vndique fragiles: aut etiam celantes de suscepta existentia in minorum rebus, & ita cessiones accipientes secundum multas & plures occasiones. Quid enim homo ad malitiam semel deditus, non adinueniat, vt minorum res proprias faciat?

Qui tutores vel curatores pupillo vel adolescenti esse non possunt.

Cap. I.

Hæc omnia lege corrigere volumus, & præcipuè illud, vt si quis obligatum habuerit minorem, aut eius res: hunc non omnino ad curationem eius, vel si à legibus vocetur, accedere. Quid enim non agat pro se dominus eiusdem existens: & aduersarij rerum detentator nuper effectus? Propter hoc enim & illud sancimus, vt si apertissimè manifestum est, quia is qui sit administrator, ipse est iuri minoris obnoxius: neque ipse curator erit, nec ubi aut cautionem furetur, aut alias probationes quæ erant minoris, corrumpat: & curatio fiat ei rerum interitus propriarum. Hoc itaque lege tutissima colligetur, vt nullus eorum qui obligatas perhibent habere res defuncti, ipsumque minorem & eius res, aut etiã qui aperte obligatus existit, ad curationem eius accedat: neque habeat licentiam tale aliquid agere.

Vt tutori qui factus est pupilli debitor aut creditor, curator adiungatur.

Cap. II.

Ed & si quis iam curam gerens, obligatum sibi effectum habeat minorem, in se forsitan hæreditate perlatam cuiuspiam, qui minorem habuit obligatum, aut alia huiusmodi occasione: non iam solum eum esse fidelè ad impuberum aut adolescentium curam, sed coniungi tutorem alterum aut curatorem, (hoc quod in plurimis legum casibus inuenimus) vt custodiat ille ne fiat aduersus adolescentem, aut eius substantiam, ab eo qui eum habet obligatum, in medio vlla malignitas: sed hoc ipsum obseruet, eiusque iurandum, iurans in ordinatione

80

Vt à tutela vel cura nullus debiti prætextu excusetur nisi hoc probauerit.

Cap. III.

Vt autem non demus recusationem omnibus hominibus tutela vel curæ, si dicant quia obligatas habent res adolescentium, aut aperte obligati sunt, sancimus, si quis dixerit obligatum se habere minorem, aut eius res, aut etiam minoris parentes, mox ostendere hoc ipsum recusationis tempore apud eum qui dedit curatorem, & absolui: aut si incertum est hoc, præbeat ad sancta eloquia iurandum, quia ex veritate obligatum eum se habere credens recusat: & si hoc factum fuerit, tutelam non contingere, neque curam: sed eum ab ea re procul expellere ex hoc ipso hostem, & non curatorem adolescentulo præbeamus.

Si tutor vel curator se debitorem vel creditorem esse ab initio tacuerit.

Cap. IIII.

Si vero tacuerit in initio hoc, & factus fuerit curator: sciat omni actione aduersus minorem, si vera fuerit, se casurum propter hoc quod ex studio aduersus hanc nostram legem firmetur. Sed si quis aperte obligatus existens tacuerit, sciat etiam iste quia sustinebit penam, quod non possit redhibitionibus aut alijs solutionibus debiti se miscere, tempore curationis forsitan arte compositis

Vt curatores nullo modo cessiones suscipiant aduersus minores.

Cap. V.

Quod si quis (sicut dictum est) factus curator, deinde minoris res fuerit perscrutatus, & cessiones in se metipso, aut per donationem, aut per vditionem, aut alio quolibet egerit modo: sciat omnino infirmum esse quod ab eo fuerit factum: & neque per se, neque per interpositam personam tale aliquid agi: sed vndique inualida hæc talia fieri, tamquam si neque ab initio facta fuerint. Manifestum est namque, quia si in talem cogitationem inciderit, omnia agi & disponi ad interitum suæ animæ, & ad rerum quæ eius quasi videntur, vtilitatem.

Et non solum donec fuerit curator, prohibemus eum ab huiusmodi cessione: sed neque postea gerere concedimus: ne forsitan hoc considerans, abscondat rem, & præordinans illud malè, postmodum dum à cura cessauerit, latere fecerit quod malignè egerit, fortè iam nunc non curator existens cessionem accipiat, & rem malignè disponat. tunc enim infirmum esse volumus quod agitur, & non posse vllam actionem valere cessam aduersus eum, cuius prius curam administrauerat: sed pro non facto id esse, & lucrum fieri adolescentis: licet hæc cessio pro veris causis facta sit: non vt remeet rursus ad eum qui cessit, tamquam si nihil quasi in medium contra legem visum fuerit actum: sed cadat ab eis quæ ex hoc sunt quaesita

propter transgressionem nostræ legis, & hæc minorem lucrari. nam si non hanc imposuerimus penam: facilius erunt ea quæ sunt malignitatis, & eum qui cessit, facilius iterum mouere: & per medium ea quæ sunt cessionis, recipiet, legem per suam malignitatem circumueniens. Et hæc dicimus in omni curatore in quibus omnino curas aliquorum introducunt leges, prodigorum fortè, aut furiosorum, aut amentium, aut si quid aliud iam lex dixit, aut si quid inopinabile natura adinuerit.

De administratione pecuniæ pupilli vel minorum.

Cap. VI.

Quoniam autem videmus curatores quicumque Dei memoriam habent ad curam difficulter accedere (nam plurimis volentibus ea quæ minorum sunt, tica nouissimè Cod. de administrat. tutor. Vide Iulian. hic. nu. 228. Hinc colligunt, Religiosas personas tutelæ aut curæ officio fungi non posse: nisi superioris licentia accedat & Alcat. 3. præsump. 18. Boni raro tutelam ambiunt.

Iul. ibid. nu. 225. Ex opinione iurati potest. Qualiscumque igitur sit lis pecuniaria tutor excusari potest olim eam oportuit capitalem esse, vel status l. 6: §. 18. ff. de excus. vel omnium bonorum l. 20. ff. de excus. Litem habiturus aduersus pupillum præsumitur ei hostis. Poena dissimulantis pupillum sibi obligatum, & tamē eius curam aut tutelam suscipientis adde Iulian. ibid. c. 226. Iulian. ibi. num. 222. 227: olim id tutoribus licebat & ita abrogatur lex 12. ff. de reb. cor.

Tutor etiam deposita tutela actiones in pupillum quondam suum adquirere non potest. Curia? §. j. cod.

nota poenā tutoris aut curatoris, finitā tutela vel cura, actionem ementis in pupillum.

extensio fit & argumentum ducitur à curatore minoris ad curatorem prodigi, furiosi, amēis, & similitum.

* Tutelam al-
terius qui ex-
perunt, prae-
mitur lucro
potius suo
quam benefa-
ciendi animo
duci. De qua
praesumptio-
ne §. Alciat.
3. praesumpt. 18.
† olim cogebantur fœno-
ri dare. & ita
abrogatur
lex 15. §. 1. lex
15. lex 58. §. 3. ff.
de administr.
tut. lex 24. C.
de administr.
tut.
ἀσφαλῶς
ἀπορίῃς-
δαί κεί οὐ-
λάτῃν. Scr.
Licet tutore
aut curatore
pecuniam pu-
pilli in tuto
deponere, nō
fœnori occu-
pare.
i. forte. V-
furarum cupi-
ditate, fors
mittitur.
i. sub pigno-
ribus.
hinc colli-
gunt, Iustina
ager. quod tamen non excipiet eum a ratiocinijs, neque
an seculo vsu
a legis ordine: sed cautionem faciet ad rerum governa-
ras annuatim
tionem, timentem semper circa eas, propter iurifurandi
datas fuisse,
memoriam factam. Hęc lex à nobis pro cautela sit posita
nō ad mēses.
† Olim cogebantur numos pupillares fœnori dare intra sex primos
mensiles adeptæ tutelæ l. 15. ff. de administr. tut. sequentibus annis intra men-
ses duos l. 7. §. 11. ff. de administr. tut. Hodie tutor aut curator non cogi-
tur pecuniam pupillorum fœnori dare, nisi vniuersa pupilli substantia
sit mobilis c. 7. §. eo. sed si semel dederit (puta ad tempus communiter re-
ceptum i. vnius anni) existimo, optimè ex hoc loco colligi, Perpetuò
obligari ad eam fœnerandam. Perpetuò: & tamen cum laxamento duo-
rum mensium. vt quolibet anno duorum mensium spatium habeat ad
querendos idoneos debitores. Quid si pecunia illa vsus sit nullum la-
xamentum datur §. 5. Harmenop. Id tamè paulò aliter explicat Cuiacius
5. obs. 12. §. c. 13. de praescriptionibus nume. 4. quem vide. duo hinc collige,
Tutorem semel fœnerantem pupilli pecuniam teneri perpetuo eam fœ-
nori occupare, & ita vsuras (ante redditas rationes) praestare, laxamento
tamè ei dato duorū mensiū singulis annis. semel ea vtentē, quandiu nō
erūt redditę rationes, vsurarū nomine pupillo obstringi, qui si alias neq;
fœnori dedisset, neq; vsu ea fuisset, nō teneretur vsuras prestare §. eo. Quid
si eo casu tutor pecuniā pupillare corā testib; aut iudice postea represen-
tauit eamq; testiu signis obfignatā postea recepit: puto laxamentū ei da-
ri duorū mensiū ad eā fœnori reponendā: vtq; idē in sua causa obseruet
q; in aliena. Vfus pecunię pupillaris facilè deprehēditur ex circumstā-
tijs. velut si nouū & recens genus monetę & incognitū temporib; patris
pupilli: aut cognitum quidē, sed paulò antequā rationes reddat cūsum,
pupillo repręstet. notandum est hoc tutorib; & pupillis. Ex re ditib; (si
sunt sufficientes) pupilli alendi. ideoq; pecunia (si quę sit pupillo) tutore
fœnori esse debet, potest tamè eam fœnori occupare c. 6. §. eo. nota. nota
iterum. nota tertid. Periculum nominū contractōrū spectat ad tuto-
rem. hinc sumpta est authentica, Quod nunc. Cod. de curat. fur. Nota
casum singulare, Pupillum rem suam habens in solis mobilib; si ex eorū
reditib; ali non potest, tutor ex sorte bona fide aliquid deminuerē pote-
rit & hic. Si potest ali, sorte non attinget. Si plusquā ali, superfluū depo-
net c. 7. §. eo. At si pupillus mobilia & immobilia habuerit, tutor mobilia
tempore paritura distrahet l. 22. Cod. de administr. tut. Ex re ditib; atq; v-
furis pupillū alet c. 7. neutra sortem attinget, nisi vbiq; redacta vsurę pu-
pillo alendo non sufficientiant d. c. 7. tunc enim ex alterutro poterit demin-
uere: & magis ex sorte mobilium, quā immobilium arg. d. l. 22. Si plus
quā ali potest superfluū deponet, vt casu superiore. Tutor ratione
iurifurandi, non est ἀπειλόγιστος.

impidē in se vertere, amabilis est res & appetibilis) vide-
mus autem precipuè difficilem esse curatorum causam
propter fœneratorum necessitate: sancimus nullam ne-
cessitatem ex legibus esse curatorib; minorum pecunias
fœnerate, sed cautè reponere & referuare: quoniam me-
lius est eis in antiquis tutamen manere, quā vsurarum
appetitione etiam antiqua pecunia cadere, & periclitari
quidem curatore, si non mutauerit: rursus autem si mu-
tauerit, periculum sustinere, factō forsan in debitis de-
trimēto. Si verò ipse sponte mutare voluerit, sub obli-
gatione fortè pignorum, aut sub alijs quę putantur in-
dubitātè cautelis: tunc habeat quidem duorum mensium
per singulos annos inducias, (hoc quod leges laxamen-
tum vocant) sciat autem mutui periculum omnino ad se
venturum.

Cap. VII.

Si verò habeat reditus sufficientes, is cuius cura admi-
nistratur: eos expendat. Si verò plus sint quā suffi-
ciat: quod plus est, reponat. Quod si mobilis fortè
eius cuius cura administratur, substantia est: tunc illud
solum mutare curator cogatur, quantum ad dispen-
sationem sufficiet adolescenti, eiusq; rebus: quod verò plus
est, cautè recondatur. Licebit autem ei cum omni subri-
litate perferutari si aliquos forsan inuenire cautè potue-
rit reditus, & comparare minori ex abundantibus pecu-
nijs, modicis functionibus publicis obligatos: vendito-
rem verò habentes idoneum, & opulentos reditus existē-
tes. damus enim ei licentiam & hoc agere: scienti quia si
quid horum neglexerit, huiusmodi emptionis ipsum re-
spiciet periculum.

Cap. VIII.

Si verò tantum solummodò sit minoris aurum, cuius
vsurę vix eum & qui eius sunt pascere, & aliquam a-
liam ei præbere vitę dispensationem sufficiant: tunc
necessitatis ratio nos etiam ad hoc vocat, vt curatores re-
spiciētēs ad Deum, ita faciant gubernationem tamquam
in suis rebus. Etenim volumus dum celebratur decretum
quod tradit curam ei qui ad eam accedit, etiam iurifuran-
dum eum dicere sacrosancta Dei euangelia tangentem:
quia per omnem pergens viam, vtilitatem adolescentis
aget. quod tamen non excipiet eum a ratiocinijs, neque
an seculo vsu
a legis ordine: sed cautionem faciet ad rerum governa-
tionem, timentem semper circa eas, propter iurifurandi
datas fuisse,
memoriam factam. Hęc lex à nobis pro cautela sit posita
nō ad mēses.

Olim cogebantur numos pupillares fœnori dare intra sex primos
mensiles adeptæ tutelæ l. 15. ff. de administr. tut. sequentibus annis intra men-
ses duos l. 7. §. 11. ff. de administr. tut. Hodie tutor aut curator non cogi-
tur pecuniam pupillorum fœnori dare, nisi vniuersa pupilli substantia
sit mobilis c. 7. §. eo. sed si semel dederit (puta ad tempus communiter re-
ceptum i. vnius anni) existimo, optimè ex hoc loco colligi, Perpetuò
obligari ad eam fœnerandam. Perpetuò: & tamen cum laxamento duo-
rum mensium. vt quolibet anno duorum mensium spatium habeat ad
querendos idoneos debitores. Quid si pecunia illa vsus sit nullum la-
xamentum datur §. 5. Harmenop. Id tamè paulò aliter explicat Cuiacius
5. obs. 12. §. c. 13. de praescriptionibus nume. 4. quem vide. duo hinc collige,
Tutorem semel fœnerantem pupilli pecuniam teneri perpetuo eam fœ-
nori occupare, & ita vsuras (ante redditas rationes) praestare, laxamento
tamè ei dato duorū mensiū singulis annis. semel ea vtentē, quandiu nō
erūt redditę rationes, vsurarū nomine pupillo obstringi, qui si alias neq;
fœnori dedisset, neq; vsu ea fuisset, nō teneretur vsuras prestare §. eo. Quid
si eo casu tutor pecuniā pupillare corā testib; aut iudice postea represen-
tauit eamq; testiu signis obfignatā postea recepit: puto laxamentū ei da-
ri duorū mensiū ad eā fœnori reponendā: vtq; idē in sua causa obseruet
q; in aliena. Vfus pecunię pupillaris facilè deprehēditur ex circumstā-
tijs. velut si nouū & recens genus monetę & incognitū temporib; patris
pupilli: aut cognitum quidē, sed paulò antequā rationes reddat cūsum,
pupillo repręstet. notandum est hoc tutorib; & pupillis. Ex re ditib; (si
sunt sufficientes) pupilli alendi. ideoq; pecunia (si quę sit pupillo) tutore
fœnori esse debet, potest tamè eam fœnori occupare c. 6. §. eo. nota. nota
iterum. nota tertid. Periculum nominū contractōrū spectat ad tuto-
rem. hinc sumpta est authentica, Quod nunc. Cod. de curat. fur. Nota
casum singulare, Pupillum rem suam habens in solis mobilib; si ex eorū
reditib; ali non potest, tutor ex sorte bona fide aliquid deminuerē pote-
rit & hic. Si potest ali, sorte non attinget. Si plusquā ali, superfluū depo-
net c. 7. §. eo. At si pupillus mobilia & immobilia habuerit, tutor mobilia
tempore paritura distrahet l. 22. Cod. de administr. tut. Ex re ditib; atq; v-
furis pupillū alet c. 7. neutra sortem attinget, nisi vbiq; redacta vsurę pu-
pillo alendo non sufficientiant d. c. 7. tunc enim ex alterutro poterit demin-
uere: & magis ex sorte mobilium, quā immobilium arg. d. l. 22. Si plus
quā ali potest superfluū deponet, vt casu superiore. Tutor ratione
iurifurandi, non est ἀπειλόγιστος.

horum qui curatorib; indigent. Si quid verò & aliud ad-
inuenerimus, neq; hoc lege complecti pigebit: vt per om-
nia patres eorum qui sibi auxiliari nequeunt, existamus.

EPILOGVS.

¶ Tu igitur eminentia, quę visa sunt nobis edictis per
prouincias quibus præes, vtens, omnibus faciat manife-
sta: vt nullum lateant quę à nobis piē & pro subiectorum
prouidentia sancita sunt. Dat. Kal Junij, CP. Imper. DN.
Iustin. PP. Aug. anno VII. Iohanne V. C. Conf.

DE INSTRUMENTORVM CAUTELE
& fide, & primum de deposito, & mutuo, & alijs docu-
mentis priuatè quidem scriptis, habentibus autem testes,
& de non habentib; testes: & de instrumentis publicè cō-
fectis: & de collationibus manus propria scripturę: & de
expositis instrumentis ab illiteratis, aut paucas literas
scientibus, & de non scriptis contractibus: & de contra-
ctibus vsque ad vnam libram auri: & de contractibus qui
in agris fiunt: & vt in documentis & contracti-
bus futuris locum habeat
lex.

Tit. II.

NOVELL. CONSTIT. LXXIII.

Idem Imper. Iohanni gloriosissimi. Orientalium præto-
riorum præfecto, iterum exconsuli
& patricio.

PRÆFATIO.

NOVIMVS nostras leges quę volunt ex colla-
tione literarum fidem dari documētis, & quia
quidam imperatorum super excrecente iam
malitia eorum qui adulterantur documenta,
hęc talia prohibuerunt: illud studium falsatoribus esse
credentes, vt ad imitationem literarum semetipsos maxi-
mè exerceant, eo quod nihil est aliud falsitas, nisi veri-
tatis imitatio. Quoniam igitur in his temporib; innume-
ras inuenimus falsitates in iudicijs multis, quorum fuis-
mus auditores, & quoddam inopinabile ex Armenia no-
bis exortum est. Oblato namque commutationis docu-
mento, & literis dissimilibus iudicatis, quoniam postea
inuenti sunt ij qui de documento testati sunt, subscriptio-
nem subdentes, & eam recognoscentes, fidem suscepit
documentum: & quoddam hinc inopinabile occurrit, eo
quod litterę quidem sine fide visę sunt: licet examinata
responsa verorum testium cum veritate concordauerūt:
& hoc per fidem testium, quę videtur quodammodo esse
cauta. videmus tamen naturam eius crebro egentem rei
examinatione, quando literarum dissimilitudinem sæpe
quidem tempus facit. non enim ita quis scribit iuuenis
& robustus, ac senex & fortè tremens. sæpe autem & lan-
guor hoc facit. & quidem hoc dicimus, quando calami
& atramenti immutatio, similitudinis per omnia aufert
puritatem. & nec inuenimus de reliquo dicere quāta na-
tura generans innouat, & legistorib; nobis præbet cau-
sas. ¶ Quia igitur imperium propterea Deus de ca-
lo constituit, vt difficilibus imponat quę apud eum sunt
bona, & leges aptet secundum naturę varietatem: pro-
pterea existimauimus oportere & hanc scribere sanctio-
nem, & dare in commune subiectis quos nobis Deus &
prius tradidit, & paulatim semper adiciet. Etenim quid-
dam de deposito in scripto dubitatum & ad contentio-
nem deductum inuenimus. & oportet etiam omnino
horum prospicere. itaque illico nobis est à deposito in-
choandum.

De instrumentorum cautela & fide: & primum de
deposito, quemadmodum cautè da-
ri potest.

Cap. I.

Si quis igitur vult cautè deponere, nō soli credat ac-
cipientis scripturę: hoc quod etiam in iudicio quasi-
tū est, (quia enim non professus est is qui scripsisse di-
cebatur, suam esse scripturę: magnū res habuit tumultū
& scribere alia coactus est quę visa sunt veluti similia
quidem, nō tamen per omnia similia, & quantum ad illā
scripturę line termino causā permansit) sed is qui depō-
sitorum

* Princeps
pupillorum
pater. Ideoq;
solent fisci ac
regis aduoca-
ti & procura-
tores pupillis
vbi causa eo-
rum agitur,
se adiungere
id est, anno
338.
De instru-
mentis Index
regine. adde
Iulian. consti-
66. adde 4. C.
21.
huc refer c.
1. 2. §. eod.
huc refer c.
3. §. eod.

Novell. 23.
c. 2.
l. 23. ff. de
falsis.
permutatio-
nis.
Tempus ef-
ficat, vt vnus
eiusdēq; ho-
minis diuer-
sę quodam-
modo videat
tur scripturę
¶ Quę res ef-
ficant vt v-
nius eiusdēq;
hominis scri-
ptura, diuer-
sorū videat
tur hominū
Magistratus
à Deo.
Scopus ma-
gistratus.
Hinc sum-
pta est authē-
tica. Si quis
vult C. qui pe-
titor.
Cur ita? &
id est, quia
noluit ad-
gnoscerē suā
esse scripturę:
quia suam de-
negauit.
¶ Qui dene-
gat cautionē
aliquam à se

scriptam, scri-
bere cogitur,
vt ex noua e-
ius scripturę
& scribere alia coactus est quę visa sunt veluti similia
quidem, nō tamen per omnia similia, & quantum ad illā
scripturę line termino causā permansit) sed is qui depō-
sitorum

Cautio deponenti obferuanda. Quid si no- lit depositu euulgare? v. 2. j. eodem. v. Julia. cap. 6. c. 23. hoc necessitatis caula no da- rur, sed maio- ris probatio- nis, vers. nam ff. j. eod.

Depositum probari non potest pauci- oribus testib. quam tribus, alia in pro- batur ratio- ne quam te- stibus, c. 4. in ff. j. eod.

l. 20. C. de fi- de instrum.

sonsus, Ni- hil interest, utrum sub- scripserint te- stes, an pscn- ribus ipsis in- strumentum depositi fue- rit composi- tu Jul. cons. tit. 60. num. 234. deest hac particula a- pud Scrimge- rum.

Viua vox cu iureiurando, scriptura ex- superat. ref- moing passe- letre, dixi ad l. 15. C. de fide instrum. tit. 1. Harmeno. 6. c.

deed. argu. v. Sidel. 3. Cod. de testib.

ideoque in- caute factur- est. nam falsitates & imitationes metuentes, & nu- dis eis existentibus non credentes, huiusmodi subtilita- tem caula addimus: non vt credentes priuemus fide sua circa amicos, sed vt quantum possibile est, & perfidiam & negationem multis reconuincamus modis.

Interpreta- tio est corru- pta, sensus is est, Deponen- tem, accepta depositarij nuda scriptu- ra, pedere pe- ne ex sola fi- de depositari- j, cu is pos- sit facile scri- pturam nega- re: eiusq; scri- pturam esse

difficillimum sit (propter varietatem qua in scripturis accidit in princi- s. eodem.) probare, superesse tamen vel hoc diuinum remedium, vt iur- iurandum depositario deferatur. l. 1. ff. de iureiurando. l. 25. §. 3. ff. de probationibus. l. 3. Cod. de rebus credit. cap. 3. in fin. s. eodem.

In- strumentum non dicitur completum, antequam sit subscriptum a te- stibus, adeo, vt sola tabellionis subscriptio non sufficiat, nec credatur scriptura tabellionis sine testibus. in iudicijs tamē valent acta sine testi- bus, l. 31. C. de donationibus. ideoq; Rolandus a Valle, vide consil. 38. nu. 5. 6. refert ad instrumēti necessaria subscriptionem, vt & sequentia, tabel- lionem rogari a contrahentibus: locum contractus inseri, num. 4. §. 7. adeo Jul. hic num. 228.

tum dat, aduocet etiam testes, vt possibile est, honestos & fide dignos, & non minus tribus: vt non in sola scri- ptura & eius examinatione pendamus: sed sit iudicanti- bus etiam testium solarium. Etenim tales testificationes suscipimus, quas presentes testes dicant: quia his presen- tibus subscripserit qui documentū fecit, & hunc nouerunt. Nam si inuenerimus & tales quosdam testes non minus quam tres dignos fide existentes: neq; talem interdicimus fidem. neq; enim vt abbreviemus probationes, poni- mus legem: sed vt esse eas & caute esse faciamus.

Quomodo sine tabellione instrumentum mutui vel depositi caute fieri potest.

Cap. I I.

Ed & si quis aut mutui instrumentum, aut alterius cuiuspiam faciat, & noluerit hoc in publico cofiteri, quod & in deposito desinimus, no ex ipso videatur creditibile quod scribitur super mutuo documentum, nisi etiam testium habeat presentiam fide dignorum no mi- nus trium: vt siue veniant, & proprijs subscriptionibus attestentur: siue alij quidam testificentur quia presen- tibus eis confectum est documentum: fidem caula ex vtro- que percipiat, etiam literarum examinatione penitus no repulsa, sed sola non sufficiente, augmeto autem testium confirmanda.

Si literarum fides a voce testium discrepet.

Cap. I I I.

Ivero tale aliquid cogerit quale in Armenia factum est, vt aliud quidem faciat collatio literarum, aliud vero testimonia: tunc nos quidem existimauimus ea qua viua dicuntur voce, & cu iureiurando: hac dignio- ra fide quam scripturam ipsam secundum se subistere. Veruntamen sit hoc iudicantis prudentia: simul atq; re- ligious, vt veracib. potius pro talibus credat. & nos qui- dem secundum hunc modum existimauimus oportere probari fidelia documenta.

De instrumentis incaute compositis.

Cap. I I I I.

Itamen quisquam aut deponens, aut mutuans, aut aliter contrahens, cōtentus sit scriptura sola eius cum quo contrahit: in ipso erit vt sciat quia in illius fide totum ipse suspendit. & quidem quantum ex scriptura non sufficiens videbitur fides, nisi secundum nostram legem adiciatur documento credulitas, aut presentia testi- um coram quibus contractus est factus: aut forsan nouissimum eius rei refugium inuenerit, dicimus autem quod ex iureiurando est. nam non infirmamus quod factum est. nam falsitates & imitationes metuentes, & nu- dis eis existentibus non credentes, huiusmodi subtilita- tem caula addimus: non vt credentes priuemus fide sua circa amicos, sed vt quantum possibile est, & perfidiam & negationem multis reconuincamus modis.

Quomodo tabelliones caute debeant instru- menta componere.

Cap. V.

Ed & si instrumenta publice cofecta sint: licet tabel- lionum habeant supplementum, adijciatur & eis an- tequam compleantur (sicut dictum est) testium ex- scripto presentia.

De comparatione notarum.

Ed & si instrumenta publice cofecta sint: licet tabel- lionum habeant supplementum, adijciatur & eis an- tequam compleantur (sicut dictum est) testium ex- scripto presentia.

Cap. V I.

Portet autem iudicantes, & si qua signa inuenerint adscripta chartis, etiam hac requirere, & legere ni- ti. Plurima namque nouimus & ex illis apparuisse, & non facile fidem ex literarum aliarum collatione reci- pere, propter dudum dictas a nobis causas.

De comparatione literarum.

Cap. V I I.

Ivero moriantur omnes testes, aut forsan absint, aut aliter non facile sit fidem ex testium subscriptionibus inuenire, neq; tabellio superest qui compleuit: (si qui- dem publice sit confectum) quatenus testimonium per- hibeat pro se, aut non est in ciuitate: sed necesse est omni- no collationem literarum suppletiones eorum qui sub- scripserint, assumere: tunc competens est properare qui- dem ad comparationes, (neq; enim eas modis omnibus interdiciamus) per omnem autem subtilitatem procede- re. & omnino, si putauerit eis iudex oportere credi, etiam iusiurandum inijcere profereti, quia nihil maligni con- scius in eo quod a se profertur, nec quandam artem circa collationem fieri preparans, sic vitur eo: quatenus neq; perimatur quicquam omnino, & per omnia munitio in rebus fiat. 1. In his vero qua conficiuntur publice documētis, si tabellio venerit, & testimonium perhibue- rit cum iureiurando, si quidem non per se scripserit, sed per alium ministrantem sibi, & ille, si viuit, si quidem possibile omnino est eum venire, & nulla causa prohibet eius aduentum, & gritudo forte valida, aut quaelibet alia- rum necessitatum qua hominibus accidunt. Quod si et- iam adnumeratorem habuerit instrumentū, & ipse ad- ueniat: vt tres sint testificantes, & non vnus. Si vero neq; adnumeratorem assumptus est, & instrumentum ipse tabel- lio totum per se conscripserit, atq; suppleuit: aut si etiā qui hoc conscripserit, non est, aut aliter ipse venire non valet: tamen cum iureiurando propriae completioni atteste- tur, vt comparationi non fiat locus, sint etiam sic credi- bilia documenta. testimonium enim & ex voce comple- tis factum, & iusiurandum habens adiectum, praebuit quoddam caulae monumentum. 2. Quod si tabellio defunctus est, & testimonium perhibeatur suppletioni ex alia collatione: si quidem etiam sic habeat eum qui con- scripserit instrumentum, viuentem, & adnumeratorem: ad- ueniat & illi, si quidem praesentes sunt: & habeat ex col- latione adimpletionum & ex testibus caula fidem. Si vero nullus horum sit, tunc fiat quidem completionum colla- tio: non autem sola hac ad hoc sufficiat, sed & aliorū sub- scribentium forte aut contrahentū scripturae examinen- tur: vt ex plurimis comparationibus tam completionis quam subscribentium forte aut etiā contrahentium, vna quaedam colligatur vndiq; & efficiatur fides. 3. Si vero nihil aliud inueniatur praeter collationem instrumen- torum: quod haec tenus valet, fiat: vt qui profert ad colla- tionis documentū iuret solenniter. Vt autem aliquod om- nino caula sumat augmentū ad maiore negotij fidem: & ipse qui hoc petit fieri, iuret quia non alia idonea ha- bens fidem, ad collationem instrumentorum venit: nec quicquam circa eam egit aut machinatus est quod pos- sit forte veritatem abscondere. de quibus licebit sese li- berare contrahentes, si cōsenferint vtriq; ad hoc venire, vt insinuent instrumenta: & profiteatur ea sub gestis mo- numentorū ipsi contrahentes, quatenus priuetur nequi- tia & corruptione & falsitatibus: & quaecunq; alia mala

habentur. 1. aelunthns, id est, argentarius. 2. amanuensis scilicet. 3. solus tabellio scilicet, μόνος ταβέλλων, testimonium ipseus proba- bile sit, Jul. hic. Harmenop. 6. ibi, ισέον οτι ἀρεή. sed tamen Cuiacius hic ex sententia huius Nouellae requirit duorum testium praesentiam aut subscriptionem. alia, forense instrumentum fidem non haberet ex solius notarij fide. aliud esse in instrumento actus insinuat apud magistram census, vel magistratus municipales, vel defensores plebis. Mortui tabellionis instrumentum falsi potest argui per duos testes, eo tamen gradu. Primò per tabellionis substitutum & eum qui credi- toris nomine pecuniam numerauit. his demortuis, per testes qui instru- mento subscripserunt: hisce mortuis comparantur eorum scripturae cum alijs eorundem scripturis. id est, vt qui instrumentum petit proferri, iuret solenniter. quid iurabit? se nulla malitia usum, vide Jul. an. hic numero 239. id est, qui petit comparationem litera- rum fieri. id est, Qui contrahunt scrupulo & onere eorum qua dicta sunt, possunt facile se liberare, si consenserint, &c. In- strumentum insinuat magnae est auctoritatis, eique creditur omni- modo.

habentur. 1. aelunthns, id est, argentarius. 2. amanuensis scilicet. 3. solus tabellio scilicet, μόνος ταβέλλων, testimonium ipseus proba- bile sit, Jul. hic. Harmenop. 6. ibi, ισέον οτι ἀρεή. sed tamen Cuiacius hic ex sententia huius Nouellae requirit duorum testium praesentiam aut subscriptionem. alia, forense instrumentum fidem non haberet ex solius notarij fide. aliud esse in instrumento actus insinuat apud magistram census, vel magistratus municipales, vel defensores plebis. Mortui tabellionis instrumentum falsi potest argui per duos testes, eo tamen gradu. Primò per tabellionis substitutum & eum qui credi- toris nomine pecuniam numerauit. his demortuis, per testes qui instru- mento subscripserunt: hisce mortuis comparantur eorum scripturae cum alijs eorundem scripturis. id est, vt qui instrumentum petit proferri, iuret solenniter. quid iurabit? se nulla malitia usum, vide Jul. an. hic numero 239. id est, qui petit comparationem litera- rum fieri. id est, Qui contrahunt scrupulo & onere eorum qua dicta sunt, possunt facile se liberare, si consenserint, &c. In- strumentum insinuat magnae est auctoritatis, eique creditur omni- modo.

habentur. 1. aelunthns, id est, argentarius. 2. amanuensis scilicet. 3. solus tabellio scilicet, μόνος ταβέλλων, testimonium ipseus proba- bile sit, Jul. hic. Harmenop. 6. ibi, ισέον οτι ἀρεή. sed tamen Cuiacius hic ex sententia huius Nouellae requirit duorum testium praesentiam aut subscriptionem. alia, forense instrumentum fidem non haberet ex solius notarij fide. aliud esse in instrumento actus insinuat apud magistram census, vel magistratus municipales, vel defensores plebis. Mortui tabellionis instrumentum falsi potest argui per duos testes, eo tamen gradu. Primò per tabellionis substitutum & eum qui credi- toris nomine pecuniam numerauit. his demortuis, per testes qui instru- mento subscripserunt: hisce mortuis comparantur eorum scripturae cum alijs eorundem scripturis. id est, vt qui instrumentum petit proferri, iuret solenniter. quid iurabit? se nulla malitia usum, vide Jul. an. hic numero 239. id est, qui petit comparationem litera- rum fieri. id est, Qui contrahunt scrupulo & onere eorum qua dicta sunt, possunt facile se liberare, si consenserint, &c. In- strumentum insinuat magnae est auctoritatis, eique creditur omni- modo.

σημεία, no- tas Iulianus, Nedum com- paratione li- terarum, sed notarum fal- sitas arguitur Iul. hic nu- mero 238. No- ta no sunt li- tera, l. 6. in fi. ff. de bonor. possess.

Testib. & ta- bellione ab- sentibus, aut mortuis, is q- ius ex testa- mēto praten- dit, compara- tionem eius cum alijs scri- pturis nota- rij fieri, po- test petere. Postulans comparatio- nem instru- mentorū fieri, iurare de- bet de calum- nia. d. e. a. argu. Scrimger. id est, in foren- sibus instru- mentis.

Notarius p- substitutum potest sub- scribere. f. minister ac substitutur no- tarij, amanu- ensis.

delunthns, argētarius, numeratore pecuniae. Fin- gamus conti- neri in instru- mento pecu- niam nume- ratam fuisse per Titium, vide Iulianū hic num. 239.

puta tabel- lio, eius ama- nuensis & ar- gentarius p- tribus testib.

^a *Julian. hic*
^b *No. d. v. t. o. s.*
Scrimger. dia.
de d. v. t. o. s. Cui.
^c *Jul. ibid. nu.*
^d *mero 241.*

corrigentes, presentem promulgamus legem: ijs que dudum a nobis in collationibus literarum factarum, per scripturam proprie manus sancita sunt, in sua virtute manentibus: proculdubio & in ijs quae literas nesciunt, quae olim valent in iudicijs, sum habentibus. firmitatem: quoniam quidem ex iudiciali forma acceperunt examinationem hanc talia competentem.

^e *quinque j.*
^f *cod.*

Imperiti literarum quomodo cautè contrahant.

Cap. VII.

Testis instrumentarius potest reprobari, si ignotus sit contractibus.

Oportet verò in ijs qui literas nesciunt, & testes & omnino tabularios adhiberi, in quibus locis sunt tabularij, maxime autem testes non ignotos contractibus: ut quidam scribant pro illiterato, aut pauca literas sciente: alij verò attestentur, quia etiam presentibus eis hæc gesta sunt, & scierunt eum: & ita talium instrumentorum suscipiatur fides, manifestum existens, quia non minus quam quinque testes in his talibus adhibendi sunt: inter quos erit & qui scribit pro contractante, aut totum, aut postea quæ post pauca literas illius posita sunt: quatenus nihil omittatur de summa subtilitate. Et hæc dicimus super instrumentis ex scripto confectis. nam si quis facere quemlibet contractum ex non scripto voluerit, hoc manifestum est, quia aut per testes, aut per iurandum fidem percipiet: actore quidem testes deducente, pulsato autem iurante aut referente, sicuti iudex negotium disposuerit. Ut autem nihil sit neque horum in emendatum: illud quoque adijcere legi bonum est, ut si ita imperitus usque ad vnam autem libram fuerit contractus: huiusmodi observationem in hoc minime custodiri, sed secundum hoc quod tunc actum est, causam fieri, ut non de rebus exiguis maximas attritiones homines sustineant.

De contractibus sine scripto compositis.

Cap. IX.

Hoc ita peracto, quinque testes subscribere debent, quod presentibus eis & imperiti scribendi cogno-

Hæc autem omnia tenere in ciuitatibus volumus. Nam in agris (ubi multa simplicitas est, & neque scribentium aut testium multorum copia est) quæ hæcenus apud eos valuerunt, & nunc sint etiam firma. hoc enim & in ipsis testamentis quibus maxime studemus, iam a nobis sancitum est. Valeat itaque lex in omnibus quæ post hæc faciendæ sunt instrumentis & contractibus. quod enim iam transiit, cur quispiam faciat? Hanc autem legem peperit contentio multitudine factarum quidem in litibus, apud nos autem introductarum: quatenus quotidie inter sese contendere homines compescamus, præuolentes eis altercationes per legislationis ita literarum subtilitatem.

EPILOGVS.

Quapropter conuenit tuam eminentiam hæc cognoscens, manifesta omnibus facere subiectis, & qui hæc sunt, & qui in gentibus. etenim ad alios gloriosissimos præfectos, & qui in Hisperia sunt, & in Libya, & qui in Septentrionalibus, (dicimus autem in Illyrico) scripsimus, ut omnis nobis res publica plena fiat hac lege subiectorum medente concussionibus. Dat. prid. Non. Iunij, CP. Imperat. DN. Iustina. PP. A. anno XII. Iohanne V. C. Conf.

Quapropter conuenit tuam eminentiam hæc cognoscens, manifesta omnibus facere subiectis, & qui hæc sunt, & qui in gentibus. etenim ad alios gloriosissimos præfectos, & qui in Hisperia sunt, & in Libya, & qui in Septentrionalibus, (dicimus autem in Illyrico) scripsimus, ut omnis nobis res publica plena fiat hac lege subiectorum medente concussionibus. Dat. prid. Non. Iunij, CP. Imperat. DN. Iustina. PP. A. anno XII. Iohanne V. C. Conf.

^a *signum crucis intelligit*
^b *vide l. vlt. §. 2. C. de iure deliber.*
^c *Contractus ex non scripto per testes aut iurandum probari potest, Julianus nu. 242.*
^d *hinc possumus colligere, iurandum genus esse probationis.*
^e *hinc sumpta est authentica, Si contractus. Cod. de fide instrum.*
^f *id est, 72. solidos, adde l. vlt. Cod. si certum.*
^g *Non hoc ait, Rerum vilium non admitti petitionem, cum & gallina Nouell. 69. cap. 1. §. 1. & 16. Inst. de rerum diuis. & quinque pedum admittatur petitio, vide l. 5. Cod. fin. regund. sed æquum esse negat requiri scrupulosas nimis & curiosas solemnitates in contractibus non ita magnæ quantitatis ineundis.*
^h *In rusticis simplicitas summa, ideoque rusticitas dicitur innocens & quieta, l. 3. Cod. de defensoribus ciuitat. Remittitur rusticitati solemnitas exacta testamenti faciendi ut hic: §. leg. 31. Codic. de testament. & in nuptijs, cap. 4. in fin. j. eodem. Volunt etiam ignosci rusticis, propter ignorantiam non petenti inuestituram intra tempus statuto definitum, leg. 25. §. 1. ff. de liberis & posthumis. Alio sensu dicitur rusticitas, id est, imperitia quæ potest etiam esse in vrbans hominibus. ea non excusat semper a tutela, leg. 6. §. 19. ff. de excusat. tutor. nunquam verò a pœna edicti de in ius vocando, l. 2. Codice de in ius vocand.*
ⁱ *De testamento ruri facto vide legem trigessimam primam Codice de testament.*
^j *Italia. id est, anno 538.*

QVIBVS MODIS NATVRALES FILIJ efficiantur legitimi & sui, supra illos modos qui in superioribus constitutionibus continentur.

Tit. III.

NOVEL. CONSTIT. LXXIII.

10 Imperator Iustinianus August. Iohanni gloriosiss. Orientalium prætoriorum præfecto, iterum exconsuli ordinario & patricio.

P R Æ F A T I O.

RETE dictum est à prædecessoribus nostris & ante omnes à Iuliano sapientissimo, quia nulla lex, neque senatusconsultum prolatum in republica Romanorum, videtur ad omnia sufficienter ab initio promulgatum, sed multa indigere correctione, ut ad naturæ varietatem & eius machinationes sufficiat. Igitur de ijs qui ex naturalibus ad suorum ius perueniunt, & multas & varias conscripsimus leges. Ex his autem quæ à natura rerum per singula moluntur, inuenientes aliquid deesse ijs quæ iam statuta sunt: hoc in præfati corrigimus. Sancitum namque est, ut si quis habens mulierem puro sibi affectu conseruatam, deinde filios procreauerit, & postea etiam nuptialia fecerit instrumenta, & legitimos ex ea procreauerit filios: neque ij qui prius nati sunt, maneat naturales: sed & illi connumerentur suis, eò quod occasio omnino eis fuit nasci legitimis. Sed habuit etiam ista lex correctionem, nam quia secundi & post dotem nati mortui sunt, ideo volebant quidam nequaquam priores à non existentibus adiuuari. & hoc emendauimus, & dedimus eis etiam sic, vel si mortui sunt ij qui secundi fuerunt fratres, habere iura legitima. Illud quoque adijcimus, (quoniam & hoc dubitatum est) ut vel si aliqui filij post dotalia non nascantur, attamen præcedentes licet ante dotalia nati sunt, inter suos adscribi, patre quippe ad hoc festinate. Sed & aliud quiddam tale occurrit. ex huiusmodi namque consuetudine nati filij erant alicui: at ille eos volebat a nobis adinuento modo facere suos, nuptialium confessione documentorum. deliberante autem hoc patre, mortua est mulier, & constitutionis eum deseruit modus. Non enim erat ad quam oporteret nuptiale cõfici documentum, & naturales manebant filij inuito patre. Et quiddam etiam secundum tale exortum est apud viros neque nobis cognitos. Procreauit etenim quidam filios non legitime, & filios quidem ultra quam diligebat, & legitimos sibi fieri secundum legem volebat. Ea autem quæ sunt mulieris, non erant omnino sine peccato, neque dignam eam existimauit legitimo quodam nomine, quæ etiam semetipsam iniuriauerat, sufficit enim hoc tantum dicere. Quapropter secundus iste modus est, qui filios grauat. in priori quidem post mortem matris: in secundo verò, per id quod illa peccauit. Nouimus autem etiam quendam tertium modum. Pater namque volebat legitimos facere filios: & ad ea quæ de dotibus sancita sunt a nobis, respiciebat: filij verò sentientes, quoniam quedam inopinatè euenissent ad matrem eorum (licet uxorem non legitimam existentem, à quodam cognato diuite) malignè simul & dolosè agentes, matrem occultauerunt, ne eos facere legitimos esset patri possibile, & moriète fortè matre, maternarum rerum fruerentur usufructu: hoc quod patribus dat benefaciens lex. talibus itaque resistere artibus, legis est proprium subtilis, quam in præfati sancimus.

De variis modis legitimanorum filiorum naturalium.

ex eiusmodi matrimonio, sed & antea natos eosque in potestatem suam redigit, l. 10. Cod. de naturalibus. (Idem dicendum est de eo qui cõceptus est in concubinato, natus est autem in matrimonio, arg. l. 5. §. 2. ff. de statu. siue postea nati filij viuant, siue mortui sint liberi. idque procedit etiam si omnino nullus alius procreatus sit, Verfic. sed habuit. j. eod. l. 11. C. de naturalibus liberis. Iulianus hic. Quid si nuptias cum matre naturalium liberorum non contraxit, aut ei dotalia non fecit instrumenta, demus enim eam mortuam esse. demus matrem pudicitiam prostituisse, susceptos tamen ex ea liberos à patre diligèter pater rescripto principis legitimize eos potest, §. primo j. eodem. Iulianus hic. potestne inuitos legitimize? potest, §. 2. j. eodem. Vide Iulianum hic. per legem 11. Cod. de naturalibus liberis. hinc sumpta est authentica, Præterea. Cod. de naturalibus liberis.

^a *adde Pap. nem 3. Notar. 6. cap. de legitimat. de bastards. §. j. Arrest. §. cap. de legitimat. rions.*

^b *Iulianus constit. 67. De fuitate liberorum, & de nuptijs, Index regni. Possis ergo huic titulo addere Nouellam 89. de modis quibus naturales efficiantur sui, & eorum successione ab intestato, adde §. vlt. Inst. de nuptijs. & Nouell. 12. ca. 4. & 5. Codic. ce 27.*

^c *l. 10. II. 12. ff. de legib.*

^d *dist. a lege 11. 12.*

^e *Qui efficiuntur sui, legitimi, iusti.*

^f *l. 10. Cod. de naturalibus liberis.*

^g *εγγωνία. vny cognita.*

^h *Pater non habens legitimos liberos, si concubina tum in matrimonium cõuertit, liberos naturales legitimos efficit (lege Constantini & Zenonis l. 5. Codic. de naturalibus liberis. Hic autem & ex Nouel. Iustini 18. requiritur, præter matrimonium dotalia instrumenta) nedum eos quos sustulit*

Cap. I.

Cap. I I I I.

SI quis sanè non habens filios legitimos, naturales autem tantummodo, ipsos quidem suos facere voluerit, mulierem verò aut non habet penitus aut quæ non sine delicto sit, aut quæ non appareat, habeat autem secundum quâdam legem ad matrimonium præpeditam: damus ei fiduciam noua quadam & nunc adinueta à nobis via ad legitimorum ius perducere naturales, proculdubio suis in talibus casibus non existentibus filijs. Sic enim quidam à præcedentibus nos adiuuentus modus est, qui libertos ad ingenuitatem deducit, præmandans quidem eos alio quodam actu, & dans eis aureorum ius solutorum, postea verò ad ipsam deducens naturam, quæ seruus & liberum ab initio non discreuit, sed liberam hominis fecit prolem: sic & nos hunc modum adinuuenimus causæ: & licebit id patri, vt in ijs qui dudum à nobis dicti sunt modis, vel etiam si quis alter occurterit talis. multæ namq; sicut prædiximus, naturæ sunt nouitates. Liceat igitur (sicut prædiximus) patri, si legitimam non habeat sobolem, filios restituere naturæ, & antiquæ ingenuitati, si ex libera ei fiant, & suos de cætero, & sub potestate habere. neq; enim à principio, quando sola natura sanciebat, homines (antequam scriptæ prouenirent leges) fuit quædam differentia naturalis atque legitimi, sed antiquis parentibus antiqui filij mox vt procedebant, fiebant legitimi. Et sicut in liberis natura quidem liberos fecit omnes, bella verò seruitutem adinuenerunt: sic etiam hinc natura quidem legitimus produxit soboles: attamen ad concupiscentiam diuersio naturales eis immiscuit. itaque ergo similibus passionibus factis, oportet etiam medelam ex qualitatibus inueniri: illam quidem à prædecessoribus nostris, hanc verò à nobis.

De legitimatione ex testamento,

Cap. I I.

* Nota argumentum à iure aureorum anu-
lorum cõces-
so libertis, ad
legitimatio-
nem libero-
rum naturaliū.
b. *de cog. d. d. i.*
i. repur-
gans.
intelligit re-
stitutione na-
taliū.
Omnes ho-
mines natu-
ra liberi, nul-
lus seruus.
natura mul-
ta innouat.
Habens legi-
timos libe-
ros, natura-
les legitima-
re nõ potest,
nisi cõtracto
cum eorum
matre matri-
monio.

Ante scri-
ptas leges, o-
mnes liberi
ex equo legi-
timi.
Omnes li-
beri (i. omnes
filij) natura li-
beri. *Non. 89.*
sub potestate
eius consistant,
nihil à legitimis
filijs differ-
entes: & hoc factò
exinde filios frui
tali solatio, & neq;
fraudare posse
patrem, & celantes
matrem, & ius
legitimorum
abijcere. Vno enim
hoc modo omnibus
huiusmodi naturæ
excessibus & adin-
uentionibus, in ijs
qui legitimos nõ
habent filios, me-
demur, ita breui
solatio tantum
naturæ impetum
corrigenes. Si
verò solummodo
naturalium filio-
rum pater hoc
quidem propter
quasdam fortui-
tas circumstantias
non agat: moriens
verò sub quodam
prædictorum ca-
sum scripserit
testamento, velle
sibi eos legitimos
esse filios succes-
sores: etiam
huius rei damus
licentiam: supplican-
tibus tamen etiam
sic filijs post mor-
tem patris, & hoc
dicentibus, & osten-
dentibus patris
testamentum, &
hæredibus existen-
tibus, in quantum
pater eos scripserit:
& ab imperio hoc
percipientibus: vt
in vno eodemq;
hoc quod agit, sit
donum patris &
principis: id est,
dicere, naturæ
simul & legis. &
hoc dicimus
nullum anteriorem
legitimum perim-
entes modum: sed
etiam hunc adden-
tes, in quibus illos
accipere nõ licet.
omnino enim
suis existentibus,
deinde naturalibus
procreatis, aut
primiuis natis,
nequaquam legiti-
morum ius eis
adijcitur: nisi
fortitan per
constitutiones
nostras, quæ
dotalium instrumen-
torum introduxe-
runt modum.

De legitimatione per adoptionem.

Cap. I I I.

ET nos non latuit: quia etiam adoptionis modus erat antiquitus ante nos imperatoribus super naturales ad legitimos transferendos non improbabili existimatus: sed æquè piæ memoriæ noster pater, & constitutio ab illo prolata, talia reprehendit. Manere ergo & illam in suis terminis volumus: quoniam castitatem diligenter considerauit: & in competens est, quæ bene exclusæ sunt, rursus ad rem publicam reuocare.

Effectus legi-
timationis.
Patri testa-
mento, quo-
modo legiti-
mari possunt
naturales li-
beri.
dixi ad istu.
Cod. de ado-
ptionib.

Illud quoque melius arbitramur constituere compe-
tenter, quod ex plurimo causarum experimēto cogno-
uimus. multæ quidem & continuæ lites nuntiatae no-
stræ maiestati, ad opus nos deduxerunt huius legis. Quia
enim & antiquis promulgatum est legibus, & a nobis
ipsis sunt hæc eadem constituta, vt etiam nuptiæ extra do-
talia documenta ex solo affectu valeant, & rata sint: sed
fallatis contractibus nostra ex hoc est completa respubli-
ca: (nam introeuntes testes sine periculo mentientes
quia vir vocabat dominam coherentem, & ista illum
similiter nominabat: & sic eis finguntur matrimonia nõ
pro veritate confecta) hoc existimauimus oportere secun-
dum naturales definire leges. Nouimus etenim, etsi casti-
tatis sumus amatores, & hoc nostris sancimus subiectis.
Sed nihil esse furorē amoris vehementius: quem retine-
re, philosophia est perfecta, monentis etiam & insillien-
tem atque inharētem concupiscentiam refrenantis, vt
ij qui hoc tali detinentur, si abstinebunt sermone ad eas
quas amant, quæ eis non per blandimenta conferunt. de-
niq; in tantum etiam ante nos legislatores tales scierunt
animorum affectus, vt etiam donationes constante ma-
trimonio prohiberent: vt non concupiscentiæ magnitu-
dine victi, latenter paulatim coniuges semetipsos priua-
rent sua substantia. Hæc ergo casta lege sancire bene se
habere credidimus. In maioribus itaq; dignita-
tibus, & quæcunq; vsq; ad nos & senatores, & magnifi-
centissimos illustres, neq; fieri hæc omnino patimur: sed
fit omnino & dos, & antenuptialis donatio: & ad omnia
quæ honestiora decet nomina. Quantum verò in militijs
honestioribus & negotijs, & omnino professionibus di-
gnioribus est: si voluerit legitime vxori copulari, & non
facere nuptialia documenta: non sic quomodo cunq;, &
sine cautela effusè, & sine probatione hoc agat, sed veniat
ad quandam orationis domum, & fateatur sanctissimæ
illius ecclesiæ defensori: ille autem adhibens tres aut
quatuor exinde reuerendissimorum clericorum, attestati-
onem conficiat declarantem quia sub illa indictione,
illo mense, illa die mensis, illo imperij nostri anno,
consule illo, venerunt apud eum in illam orationis do-
mum ille & illa, & coniuncti sunt alterutri: & huiusmodi
protestationem, si quidem accipere voluit aut ambo con-
uenientes, aut alteruter eorum, & hoc agant, & subscri-
bât ei, & sanctissimæ ecclesiæ defensor, & reliqui tres, aut
quatuor cunq; voluerint: non tamen minus trium literis
hoc significantibus. Si verò etiã hoc illi nõ egerint: &
ille tamen talem pœnam chartam venerabilis illius ec-
clesiæ defensor in eiusdem sanctissimæ ecclesiæ archiui
pud Stobæum (hoc est, vbi venerabilia vasa seruantur) prædictas subscri-
ptiones habentem: vt reconditum sit omnib; ex hoc mu-
nimen, & non aliter videatur nuptiali affectu eosdē con-
uenisse, nisi tale aliquid agatur, & omnino ex literis cau-
sa testimoniū habeat: his ita gestis, & nuptias, & ex eis so-
bolè esse legitimam. Hæc autem dicimus, vbi non dotis, cuset à deli-
aut antenuptialis donationis sit documentum. fidem enim
cto, puta receptatiõe re-

rum furtiuarū, sortilegio amoris causa factò, iniuria illata & similibus:
furor enim verus excusat, l. 14. ff. de off. presid. huc eadem redit, Amorem
à pœna non excusare, sed tamen eam eleuare, qua in re subsisto. Nam si
nimium amor pœnam in delictis eleuat, & nimium quoque odium, ca-
pitalesque inimicitia pœnam eleuabunt. Et tamen punitur qui amico
domum præbuit ad adulterium committendum, l. 9. ff. de adulter. puni-
tur quoque, qui ad finem vel cognatum latronem conseruauit, quam-
uis mitius. nec enim par est delictum eorum qui nihil ad se pertinentes
recipiunt, l. 2. ff. de receptoribus. Philosophorum est, ac perfectorum,
amorem refranare. Donationes constante matrimonio vitæ, ob
nimium inter coniuges amorem. In senatorijs nuptijs, dotalia in-
strumenta & donatio propter nuptias requiritur: in alijs qui honestio-
re militia funguntur, scriptura sufficit, *Iulian. const. 11. 67. nume. 245.* De-
rogat tamen huic legi Nouella 117. c. 4. huiusmodi est, *ἡμετέρον ἐστὶ συγληντικὸν*
Scrim. id est, nostros senatores. Matrimonium est contractus ec-
clesiasticus, & in templo celebratur coram ecclesiâ: ecclesiâ cõspectum,
solemnitatem & fidem requirit. Placet illud Hotomani summo opere,
Præter matrimonium nuptias requiri: id est, præter nudam coniugij
conventionem, requiri solemnitatem, ritum, & sacram benedictionem
in ecclesia Christiana vsitatam. Sed de ea re dicam plenius, ad No-
uella Leonis 89. vt & de clandestinis nuptijs ad leg. 7. *Cod. de duorijs.*
qui ἐνδιδός. Attestatio nuptiarum initarum petitur à ministris
ecclesiæ. Forma attestationis ecclesiasticæ nuptiarum initarum. *ad-*
Iulian. hic num. 245. Registros des marriages. Huc refer Rebuffum
tom. 2. tract. de registris seu libris baptisim, sepultura & aliorum actuum.
fact. l. 3. ff. de censib. De archiuo alias dixi ad l. 9. §. 6. ff. de pœnis. *add. l.*
30. Cod. de episcop. audien. κειμηλιοφυλακίω.

dixi ad l. 30.
ff. de reg. iur.
q. qua nota.
ad l. 19. §. 1.
ff. de annuis.
his adde il-
lud Epicteti
in Enchirid.
αὶ γυναικες
εὐδὸς ἀπὸ ἰδὶ
ἐτῶν ἰπὸ τῶν
ἀνδρῶν κινεῖ-
αι καλῶνται.
Hieronymus
aduersus Io-
uinianum, ve-
landa domi-
na, celebran-
dus natalis e-
ius.
Castitas a-
mica legib;
d. ἔδῃν εἶναι
μανίας ἐρω-
τικῆς σφοδρό-
τητος *Scrim.*
τὸ μάνειν εἶναι
ἢ ἄρ ἢν ἐρω-
βρωτοῖς, Eu-
ripides in An-
tigone, ἐρω-
τα διαλα-
σιάζοντα μα-
νίαν γίνεσθαι
Theophras-
tus. Plato
quoq; amo-
rem vocat
μανίαν in
hoc significantibus. 2. *Phædro.* &
Plutarch^o a-
clestæ defensor in
eiusdem sanctissimæ
ecclesiæ archiui
pud Stobæum
(hoc est, vbi venerabilia
vasa seruantur) prædictas
subscri-
ptiones habentem: vt
reconditum sit omnib;
ex hoc munimen, &
non aliter videatur
nuptiali affectu eosdē
conuenisse, nisi tale
aliquid agatur, &
omnino ex literis cau-
sa testimoniū habeat:
his ita gestis, & nuptias,
& ex eis sobolè esse
legitimam. Hæc autem
dicimus, vbi non dotis,
cuset à deli-
aut antenuptialis
donationis sit
documentum. fidem enim
cto, puta receptatiõe re-

^a Maior igitur hic scri-
ptura q̄ testi-
um fides est.
^b Caligati, id
est, viliores,
quos lex caligatos appellat, (hoc est viliores ^b & obscu-
dixi ad l. 9. in
f. ff. de custod.
hinc caligata
militia, l. 10.
ff. de excusat.
tur.
^c Milites & ru-
sticani, ius ci-
uile ignorat.
^d Scriptura
non exigitur
in nuptijs mi-
litum & agri-
colarum. In
quib. causis
nō regnatur
scriptura, di-
xi ad l. 17. Co.
de pactis.
^e hic locus o-
portet multo,
& forte suscipientes filios: deinde dum se
stedit, etiam
sponsalia nō
caruisse bene
dictione ec-
clesiastica.
^f in futuro
legitimorum
matrem: nequaquam penitus licentiam ef-
hoc enim dif-
ferunt spon-
salia a nuptijs.
^g Iulianus
hanc qualita-
tem nō adijcit,
sed simplici-
ter ait, Si q̄s
diuini tactus
scripturis iu-
ruit extitisse:
licet extra dote
conuenerit, iur-
riurando cre-
ri, legitimam
dens. quid enim
agat aliud, quā
ad dote nō est
idonea, se vxorem
hanc ut semetip-
sam pro omni dote
contradat. ^h Si
biturum, vel
autem & soboles
legitima etiam
inuito patre. Qui
enim si in oratorio
ad hoc nuptias
fecit, & filios
procreauit, ut
mulier legitima
sacramē-
talem dederit,
germine, rursus
ut naturales ⁱ abij-
cere: neque quā-
dam si illa legiti-
ma vxor, lu-
contrahens, eos
qui ex illis nascuntur
nuptijs, velle habere.
^l hic, nu. 266.
& meriti-
runt copulati,
quorum similiter
pater est, teste ^m
existente tō, cum
teste nuptiarum
priorum quidem
Deo, secundarum
autem lege. Eadē
nobis lex pro cau-
tela sit nuptias
contrahentium
rit, cui velle
promulgata. & si
filij quidem ex
talibus processerint
nulludere sacri-
ptijs, erunt sui:
& his legibus
quæ sunt de suis
positæ, legum est,
& fruuntur.

in solis testibus suspectam ^a habentes, ad præsentem veni-
mus dispositionem. ³ Quisquis autē in abiecta de-
git vita, parua quidem substantiæ dominus consistens, in
nouissima verò vitæ parte iacens, habeat etiam in his
licentiam. Sed neque agricolas aut milites armatos, &
quos lex caligatos appellat, (hoc est viliores ^b & obscu-
riores) perferatamur, quibus ciuiliū causarum ignoran-
tia ^c est, & solius circa terram operationis, & circa bella
concupiscentiæ causa est studiosa, & iuste laudabilis. sic vt
in vilibus personis, & in militibus armatis obscuris & a-
gricolis licentia ^d sit eis & ex non scripto cōuenire, & ma-
trimonia celebrare inter alterutros: sintque filij legitimi
qui patrum mediocritatē, aut militares, vel rusticas oc-
cupationes & ignorantias adiuent.

Si diuinis tactis euangelij iurauerit quis in domo
priuata aliquam vxorem fore.

Cap. V.

Quoniam autem interpellationibus quæ nobis sunt
semper, omnium tamen assidue mulieres audiui-
mus ingemiscens, & dicentes, quia quidam earū
concupiscentia detenti, ducant eas in domibus suis sacra-
mentales habituros se eas legitimas vxores: taliter eas habentes
tempore multo, & forte suscipientes filios: deinde dum se
stedit, etiam fatiuerint earū desiderio, aut extra filios aut cum filijs,
sponsalia nō cas proijcientes de suis domibus iudicauimus etiam hoc
caruisse bene oportere sancire: vt si ^b mulier ostendere potuerit modis
dictione ec- legitimis, quia secundum hanc figuram ^c vir eam accepe-
rit domi, vt eam vxorem legitimam haberet, & filiorum
in futuro legitimorum matrem: nequaquam penitus licentiam ef-
hoc enim dif- habere eam legitimam: & filios suos esse ei: & illā, si qui-
ferunt spon- dem in dotata sit, nostre constitutionis vti bonis, quartā ^d
salia a nuptijs. substantiæ viri percipientē, siue expellatur, siue prius mo-
^e Iulianus hanc qualita- riarum viri: non perferantibus nobis siue repudio vtens
tem nō adijcit, dimittat eam, siue etiam sine hoc. neque enim verisimile
sed simplici- est eum mittere repudium, qui ^m & ipsas nuptias denegat:
ter ait, Si q̄s sed si eam irrationabiliter expellat de domo, hoc ipsum
diuini tactus sit aduersus virum iusta causatio: & mulier hoc facto re-
scripturis iu- pudium ei mittat: & exigat quartam ⁿ, si vxor ostensa fue-
ruit extitisse: licet extra dote conuenerit, iurriurando cre-
ri, legitimam dens. quid enim agat aliud, quā ad dote nō est idonea,
se vxorem hanc ut semetip- quam vt semetip- sam pro omni dote contradat. ^h Si
biturum, vel autem & soboles legitima etiam inuito patre. Qui enim
si in oratorio ad hoc nuptias fecit, & filios procreauit, ut mulier legitima
sacramē- morum ei filiorum fieret mater: non potest ex tali natos
talem dederit, germine, rursus vt naturales ⁱ abijcere: neque quā-
dam si illa legiti- postea forte nuptias post mortem vxoris aut repudium
ma vxor, lu- contrahens, eos qui ex illis nascuntur nuptijs, velle habere.
^l hic, nu. 266. & meriti- runt copulati, quorum similiter pater est, teste ^m
existente tō, cum teste nuptiarum priorum quidem Deo, secundarum
autem lege. Eadē nobis lex pro cautela sit nuptias contrahentium
rit, cui velle promulgata. & si filij quidem ex talibus processerint
nulludere sacri- ptijs, erunt sui: & his legibus quæ sunt de suis
positæ, legum est, & fruuntur.

Qui sint filij legitimi, naturales, & neutrum,
id est, ex damnato coitu.

Cap. VI.

Siquid autem præter hæc fiat, non tamen ex conscri-
pta procedat copulatione, erunt naturales: & quæ a no-
bis largita sunt naturalibus, siue ex testamēto, siue ab
presumpti. ⁵ intestato, potientur. Eos enim qui semel ex odibilibus
quod tamen nobis, & propterea prohibitis nuptijs procedunt, neque
olim nō fuit naturales vocari, neq; participanda eis ^l vlla clementia
l. 24. C. de rit.
ⁱ id est, sub hac promissione. ^k id est, legitimas causas repudij. de qui-
bus & Nouell. 22. c. 15. ^l nota de quarta vxori competente in bonis ma-
riti, de qua vide Nouell. 53. c. 6. Nouell. 22. c. 18. Nouell. 117. c. 5. ^m Qui negat
nuptiam, repudium ei mittere dici non potest. priuatio enim præsup-
ponit habitum. ⁿ de qua supra. ^o Inuito filius legitimus esse potest.
^p tantum scilicet. ^q Deus est testis omnium que geruntur. maximè ve-
rò eorum quæ in domo sua, templo ac ecclesia aguntur. ^r Qui ex da-
mnato concubitu nascuntur, neque legitimi, neque naturales sunt, ne-
que patri succedunt, Iulian. cons. 67. num. 267. adde Nouell. 89. cap. 5. l. 1.
authenticæ. Ex complexu Cod. de incest. ^s corumve liberis. Nam si da-
mnati ex coitu illicito, parentibus non succedunt, nec ij succedent, qui
ex illis descendunt, & Roland. à Valle l. cons. 74. num. 1. & nati natorum
& qui nascuntur ab illis.

est: sed sit supplicium etiā hoc patrum, vt agnoscant quia
neque quicquam peccatrici concupiscentiæ eorum ha-
bebunt filij.

EPILOGVS.

Quæ igitur placuerunt nobis, & ad hominum me-
delam, & naturæ plenitudinem per hanc legem statuta
sunt, tua celsitudo manifesta faciat vniuersis, program-
matibus propositis, per quæ omnibus lex erit aperta, co-
gnoscentibus secundum quem circa talia conuerterentur
modum, & nostram considerantibus prouidentiam: quia
omni occupationi alteri eorum vtilitatem præponimus.
Dat. Nonis Iun. CP. Imper. DN. Iustinia. P.P. anno XV.
Iohanne V. C. Conf. Ind. 78. 3. 4. 0. 775. 2.

^a i. anno 541.

DE APPELLATIONIBVS SICILIÆ.

Tit. IIII.

NOVELLA CONSTIT. LXXV.

SICILIÆ appellationes suscipiat Quæstor: quæ olim re-
& interueniant psephinata tam eccliarum ferebatur ad
quàm patrum. * * * præfectū præ-
* * * torio l. 27. C.
Theod. de ap-
pellat.

^b i. in Sicilia porrectis l. l. cons. 69. adde Nou. 104.

EPITOME EIVSDEM EX IULIANO.

DE APPELLATIONIBVS IN Sicilia porrectis.

APPELLATIONES quæ in Sicilia porrigun-
tur ^a aduersus sententias prætoris vel ducis ^b a consulari
vel cuiusvis alterius iudicis in Sicilia consti- sc. vel præto-
turi, apud quæstorem in hac regia vrbe exer- re Siciliæ. Cō-
& sententiam dicat, & nostro imperio referat, vt nostra prius habuit
auctoritate sententia eius roboretur. Sed & si aliud ciuile Sicilia: de in-
emergat, veluti defensoris ^c confirmatio, vel decretum pa de prætorem
tris ciuitatis Sicilia: similiter ad quæstorem referatur, & Nouell. 104.
calculo ipsius cōfirmetur, nostra scilicet auctoritate fug- ^d alij defenso-
gerente quæstore sequenda. res cōfirmantur
auctoritate præfecti
prætorio.
^e de mona-
chis, Index
regina.
^f De consti-
tutione impe-
ratoris, q̄ lo-
quitur de sub-
stantijs mo-
nachorū vel
ascetiarum,
l. l. cons. 70.

HÆC CONSTITVTIO INTERPRE-
tatur priorem constitutionem, de ijs qui ingrediuntur
monasterium ^f, & de substantijs ^g eorum, & ex
quo tempore oporteat eam valere.

Tit. V.

NOVEL. CONSTIT. LXXVI.

Idem Imp. August. Iohanni gloriosiss. Orientalium præ-
toriorum præfecto, iterum ex consuli & patricio.

P R Æ F A T I O.

Avs talis ad nos peruenit, quam existima-
uimus oportere competenti vti a nobis in-
terpretatione, simul & adiutorio. Cognoui-
mus etenim, quia mulier quædam habens fi-
lium sibi ex nuptijs legitimis procreatum, voluit quidem
segregare se a cōmuni ^a ista conuersatione, & in quodam
mulierum monasterio commanere, plurima bona faci-
ens mulieribus reuerendissimis ibidem congregatis. Et
quoniam nostre pietatis lex ^b vult eos qui se monasterijs
dederint, seu viros seu mulieres, antequam ingrediuntur
monasterium, eo quo voluerint modo quæ sua sunt dis-
ponere, nec posse postquam ingrediuntur monasterium
vltterius agere quicquam de proprijs, vt pote domini ^c re-
rum non existentes vltterius, eo quod fanciuerimus nos
huiusmodi viros & mulieres cum corpore & anima ipso
ingressu ad monasterium dedicare se ^d suasque substan-
tias, & si quidem discesserint, manere etiam sic eorum
substantias in monasterium, eo quod domini harum vlt-
terius non existunt: hinc metuere, ne forte quamuis no-
stra constitutio multo posterior sit, quàm quod in prædi-
ctam venerabilem domum ingressa est, aliqui prohibe-
rent eam prospicere suo filio: & oportere propter prædi-
ctum metum hæc interpretari & lege nostra fieri mani-
festa, quia nihil læsa sit aut ipsa aut filius eius circa eius
successionem ex memorata constitutione.

^b cui opponitur monachismus. ^c Non. 5. c. 5. ^d Monachismi professio nē dominus eiurat rerum suarum proprietatem. ^e vide authentic. Ingressi. Cod. de sacros. eccles.

Cap.

Cap. I.

Propterea sancimus, si quis monasterium habitauerit vir aut mulier ante prædictam nostram constitutionem, aut hæcenus habitat, & maximè filijs existentibus, nullam habere necessitatem nunc eorum substantiam in monasterium, sed filio aut filia transmittere aut totam, aut etiam partem suæ substantiæ: aut etiã quo voluerit modo res suas disponere: utpote primam illam legem alia nostra hac constitutione interpretante, (eos enim qui semel ante memoratam dudum nostram legem monasteria intrauerint, in nullo postea posita lex contristatura est, aut ablatura eorum quæ prius eis ut liceat, data sunt) neq; prius nostræ legi impedimentum penitus faciente, eo quod neq; possibile sit hoc fieri, vt oportuisset prius disponere, & ita ingredi in monasterium. Si verò nulla tunc tali lege posita, in monasterium ingressa est: quomodo fieri poterit conuerti ordinem legis, & exigere eos qui prius ingressi sunt monasterium, illa facere quæ prius ignorata, postea per sacram nostram constitutionem sunt innouata? Sed vnumquenq; competit secundum sua tempora expectare, & ea quidem quæ post legem sunt ita querere fieri sicut lex vult: si quid autem ante legem subsecutum est, hoc non commouere, neq; perscrutari, sed in priori figura relinquere. **Hæc igitur lex pro interpretatione vtili posita sit prioris nostræ illius constitutionis: vt illa in posterioribus temporibus ex quo facta est, locum habeat: & ijs qui postea conuertentur viris ac mulieribus posita sit: sibi que potestatem in illis custodiat: nihil horum quæ antea fuerint, perscrutando: cum licentia sit prioribus viris ac mulieribus, qui habitauerunt aut etiam hæcenus habitant in monasterijs, & maximè filijs existentibus, suas res quo volunt disponere modo.**

EPILOGVS.

Tua igitur eminentia, quæ placuerunt nobis & per hanc sacra declarata sunt legem, solenniter per programma sua omnia facere manifesta festinet. Datum Idibus Octob. Imper. DN. Iustina. PP. A. anno XII. Iohanne V. C. Conf. indictio. II.

V T N O N L V X V R I E N T V R H O M I N E S contra naturam, nec iurent per capillos Dei, aut aliquid huiusmodi: neque blasphemetur in Deum.

Tit. VI

NOVEL. CONSTIT. LXXVII.

Imper. Iustina. August. Constantinopolitanis.

P R Æ F A T I O.

MNIBVS hominibus qui rectè sapiunt, manifestum esse putamus, quia omne nobis est studium, & oratio, vt crediti nobis à domino Deo beneuiant, & eius inueniant placationem: quoniam & Dei misericordia non perditio- nem, sed conuersionem & salutem vult: & delinquentes qui corriguntur, suscipit Deus. propter quod nos omnes beneficia inuitamus Dei timorem in sensibus accipere, & inuocare execratione eius placationem & noximus quia omnes qui dominum conuertit, vt diligunt, & misericordiam eius sustinent, hoc faciunt.

Cap. I.

Igitur quoniam quidam diabolica instigatione cõpre- guinem Christi, & grauius luxurijs semetipsos inferant, & ipsi sunt. Et breui- natura contraria agunt: istis iniungimus in sensibus ter, quoties accipere Dei timorem, & futurum iudicium, & abstinere negatur de ab huiusmodi diabolicis & illicitis luxurijs, vt nõ propter Deo id quod in eo est: aut ei tribuitur id quod in eo non est: aut id quod in eo est sacrum (vt nomẽ eius ac verbum) ab hominibus vulgare sit ac profanum, blasphemia est *Leuit. 24. 2. Reg. 19. Esaiã 52. Rom. 2. 2. Cor. 11. 16. 2. Pet. 2. 1.* Id autem quod in eo est, aut non est, opinione hominũ non est metiendum, sed rei veritate. Ideoque Christus remittens peccata *Matth. 9.* promittens aduentum suum ex nubibus *Matth. 26. 6. Marc. 2. 6. 7.* filium Dei se asserens, *Iohan. 10. 36.* Stephanus prænuncians mutationem legis Moisaicæ *Act. 6. 6. 11. 13.* dicitur blasphemasse: & tamen falso. Exempla atrocita huiusmodi blasphemiarum v. apud Clarum *5. sent. 5. blasphem. 4. in pr.* Deus non vult mortẽ peccatoris, sed magis vt conuertatur & viuat. *Novell. 141.*

huiusmodi impios actus ab ira Dei iusta inueniantur, & ciuitates cum habitatoribus earum pereant. Docemur enim à diuinis scripturis, quia ex huiusmodi impijs actibus & ciuitates cum hominibus pariter perierunt.

Et quoniam quidã ad hæc quæ diximus, & blasphemata verba, & sacramenta de Deo iurant, Deum ad iracundiã prouocãtes: istis iniungimus abstinere ab huiusmodi & alijs blasphemis verbis, & nõ iurare per capillos & caput, & his proxima verba. Si enim contra homines facta blasphemia impunita nõ relinquuntur: multo magis qui ipsum Deum blasphemant, digni sunt supplicia sustinere. Propterea igitur omnibus hominibus huiusmodi præcipimus à prædictis delictis abstinere, & Dei timorem in corde accipere, & sequi eos qui bene viuunt. Propter talia enim delicta, & fames, & terræ motus, & pestilentia sunt: & propterea admonemus abstinere ab huiusmodi prædictis illicitis, vt non suas perdant animas. Sin autem & post huiusmodi nostram admonitionem inueniantur aliqui in talibus permanentes delictis: primum quidem indignos semetipsos faciunt Dei misericordia: post hæc autem & legibus constitutis subijciuntur tormentis. **P**ræcipimus enim gloriosissimo præfecto regia ciuitatis, permanentes in prædictis illicitis & impijs actibus post hanc admonitionem nostram cõprehendere, & vltimis subdere supplicijs, vt non ex contemptu talium inueniantur & ciuitas & res publica per hos impios actus lædi. Si enim & post hanc nostram suasionem quidam tales inuenientes, hoc subterclauerint: similiter à Domino Deo condemnabuntur. Ipse etenim gloriosissimus præfectus si inuenerit quosdam tale aliquid delinquentes, & vindictam in eos non intulerit secundum nostras leges: primum quidẽ obligatus erit Dei iudicio: post hæc autem & nostram indignationem sustinebit.

V T L I B E R T I D E C Æ T E R O A V R E O nõ indigeant annulo: & vt pristinis restituantur natalibus: & de celebratione dotalium instrumentorum in libertis mulieribus facta: & hoc ipso etiam nuptias legitimas fieri, & filios suos: si nuper etiam ancilla fuerit, & ipsam liberam esse celebratione dotis, & nuptias legitimas: & qui ex ea proceiserint filios suos.

Tit. VII

NOVEL. CONSTIT. LXXVIII.

Imp. Iustin. Aug. Iohanni gloriosiss. per Orientem prætoriorum præfecto, iterum ex consuli ordinario & patricio.

P R Æ F A T I O.

REFFECTIS nobis omnibus bonis à magno Deo datis, existimauimus oportere & iplas seruorum libertates, (cum à priore conditione à dominis liberatur) eis omnino puras & infucatas & perfectas efficere: & propterea etiã dediti-

Vt sunt conuicia, iniuriæ, execrationes, libelli famosi, effectus blasphemie. **P**œna blasphemie, vltimum supplicium. id etiam constitutum fuit iure diuino *Leuit. 24.* Gregorius pœnam mitigauit, blasphemis sex dominicis diebus pro foribus templi stare iussis, dum aguntur missarum solemnia. Septimo verò, nudis, & quidem corrigia in collum injecta, & c. *Statuimus de maledicis.* Qua tamen pœna comprehendendi clericos (ne ob id vilescat eorum ordo) idem Gregorius negauit, quem sequuntur canonistæ v. Clarus *5. sent. 5. blasphem. 3. vers. sed quæro.* ita vt paucissimis locis legitima pœna obseruetur. quod Clarus, eodem loco. iuste deplorauit. *lego rom. 4. ordinat. Gal. 6.* sub Philippo Valesio Francorum rege, blasphemum ad torquem pependisse à prima hora vsq; ad nonam: iterantem, ad eundem torquem die nundinarum alligatum, eique suprema labra ferro candente ita diffisa, vt dentes apparerent: tertia vice, labium inferius: quarta, vtrumque: quinta linguam: vt qua parte peccasset eadem puniretur, & plura apud Petrum Gregorium *33. syn. tagma. 12.* Quid, ira, ebrietas delinquentis, & consuetudo vniuersæ prouinciæ, excusant blasphemum à pœna? Duobus prioribus casibus, Clarus vult pœnam mitigari: postremo, penè excusari. Placet in eo tamen quod refert, nõ admittos à Senatu articulos & exceptiones blasphemorum suum delictum consuetudine & vsu totius prouinciæ eleuantium *d. loco. in fi.* An blasphemie damnatus non capitaliter, fiat infamis, aliter dijudicari non potest quam ex tenore sententiæ & statutis prouinciarum. *l. 13. 6. ff. de his que notantur.* ¶ olim indigebant ff. *C. de iure aureor. annul.* ¶ *l. 1. C. de deditiua libert. rollen.* fiebant autem deditiij ex lege Ælia Sentia *§. 3. In fi. de libert.*

Novell. 5.

i. anno 538. De impudicis dicam ad Nouellã 141. nec enim sit hic mentio τὸν ἀσελεγα γυναικων.

Julian. constit. 71. adde 5. decret. 26. de maledicis. vid. Petrum Gregorium 33. syn. tag. 12. Clarus 5. sent. 5. blasphem. Tomu 4. Ordinationum Gallicarũ 6. de la punitiõ ordonnee contre les blasphemateurs. Por τὸ βλασφημία dicitur ἀπὸ τοῦ βλάσφειν τὴν φήμην, i. ex eo qd alterius famã ledat, est que idem qd κακολογία & εὐπολογία. Comittitur autem vel in Deum eiusve doctrinã hic: vel in homines c. 1. §. 1. j. Priori sensu, peccat qui

Genes. 29. 2. Pet. 2. 1. Pet. 2. 6.

καὶ τὸν θεὸν καὶ τοὺς ἁγίους

Scrimg.

nota argumentum à minori ad maius: seu à pœnis delictorũ in homines commissorũ ad ea quæ cõmittuntur in Deum. Sic, proximum sacrilegio crimen maiestatis dicitur, l. 1. ff. ad l. In maiest.

puta magistratũ, l. 1. C. si quis imperatori maledixerit. parentem, l. 1. in fin. ff. de obsequijs. seruos Dei, Exod. 5. 1. Reg. 18. 3. Reg. 21. 1. Paralip. 20. Hierem. 24. Luca 7. Act. 2. 5. 6. 7. 16. 21. 26. 1. Corinth. 4. 6. 7. 13. 2. Pet. 2. 1. Apocalyp. 2. 9. Polycarpo causam suam agenti turba conclamauit

αὐτὸς τὸς ἀδελφὸς Iustin. mar tyr. adde Tertullianum c. 9. Apolog. Minutium Felitione à dominis liberatur) eis omnino puras seu Octavianum Arnobij.

causam suam agenti turba conclamauit αὐτὸς τὸς ἀδελφὸς Iustin. mar tyr. adde Tertullianum c. 9. Apolog. Minutium Felitione à dominis liberatur) eis omnino puras seu Octavianum Arnobij.

causam suam agenti turba conclamauit αὐτὸς τὸς ἀδελφὸς Iustin. mar tyr. adde Tertullianum c. 9. Apolog. Minutium Felitione à dominis liberatur) eis omnino puras seu Octavianum Arnobij.

^a *S. tit. C. de deditura lib. tollenda.*
^b quod ad reliquos homines, non quoad patrimonium: nisi patronus manu mittendo ius suum remiserit. *penult. l. 1. C. de bon. libert.*

^c Latini fiebant inter veteres iteratione. qd vt fiet v. *Vlpianus 3. in princ. C. 3.*

^d Norbanam sc. qua libertini fiebant Latini *§. 3. Inst. de libert.*

^e quo cautum fuerat vt liberi manumissoris (non nominatim extraneis heredibus. eorum, in bonis Latino rum prapone- retur *§. 4. Inst. de success. li- ber. & ita Senatusconsultum natuseconsultum Largianum e-*

^f rat appendix legis Iulie Norbanæ de libertinis Latino rum lata, *l. 1. in pr. C. de Latina libert.*

^g *Latina libertate tollenda*
^h *per certos modos in cetera Romæ translat. a. §. 2. §. 3.*

ⁱ hinc sumpta est authentica sed honesta *C. de iure aureor.*

^k *Qui à domo legislatorem decet, & quod placet Deo, & liberto, & domino manumissum domino conferuantes.*

^l *Quapropter sint quisus est ea forma & liberti & ingenui, siue ij qui dudum manumissimula, & c. eius sunt, & euidenter eis hoc largitum est: siue illi qui post Romanus si-*

^m *hanc legem nostram ad ingenuitatem venientes, tantat, ingenui quam bene nati iam facti viuant, & debitum honorem ius habet.*

ⁿ *id est, natalium, non erit vt libertinus, erit vt ingenuus.*

^o *natalium restitutio olim à solo principe dabatur.*

^p *Seruus ingenuus factus à domino, omnibus ingenuus est, at non manumittenti, nisi ei ius patroni nominatim sit remissum, l. penult. l. 1. C. de bon. libert.*

^q *Potest enim manumissor renunciare patronatus prerogatiua, vel cum manumittit vel testamento. Iulian. constit. 72. num. 261. Ius patronatus remittitur, at non obsequium & honor. j. cod.*

^r *Iure patronatus remisso, obsequium remissum non intelligitur.*

^s *Nota quibus modis manumissi recidant in seruitutem §. l. 1. C. de bon. libert. l. 2. C. de liber. Nota argumentum à pecuniarijs donationib. ad dationem libertatis. Illæ, propter ingratiudinem possunt reuocari: & hæc potest. Nota Donatio reuocari potest ob ingratiudinem, §. l. 1. C. de reuocand. donationib. *§. 2. §. 3.**

tiorum in iuria liberatumus libertates: & Latinitates velut imperfectas exclusimus: & iterationes superfluas demonstrauimus: & Iuniam legem & Largianum odiumus senatusconsultum, vt pote in initio inaniter introductum, & rectè postmodum reprobatum: solamque valere Romanam ciuitatem in libertatibus volumus, non locis, non ætatibus, non alio quodam causam discernentes. Quoniam autem semper aliquid melius de nostris subiectis tractamus, etiam ipsum quod perfectius datum est à maiorib. existimauimus oportere adiectionib. ampliare. 10

De iure annulorum aureorum omnibus libertis generaliter concessio.

Cap. I.

Propterea sancimus, si quis manumittens seruum aut ancillam suam, ciues denunciauerit Romanos, (neque enim aliter licet) sciat ex hac lege, quia quilibet libertatem acceperit, habebit subsequens mox & aureorum annulorum & regenerationis ius, & non iam ex necessitate hoc à principibus postulabit: neque indigebit omnino vlla scrupulositate: sed libertatis virtute hæc omnia subsequetur: hac nostra lege ex præsentis die inchoante. Non enim aliquid horum quæ prius facta sunt, perferutur. Firmamus igitur omnia præcedentia: vt valeant secundum eos per quos facta sunt modos. sed hæc quidem sic habere sancimus.

De reuerentia & obsequio patronis à libertis præstandis, &c.

Cap. I I.

Illud verò adijcimus, vt nihil neque post hanc legem nostram lædantur patronatus iura. Illa verò quæ nos sancimus, in quibuscunque omnino hæc personis seruabimus: nisi tamen etiam ab his libertum qui libertatem donauit, absoluerit, aut per fideicommissum hoc relinquens, aut in ipsa libertate hoc adijcens, nam si hoc ille dederit: omnino qui manumittitur, absoluetur etiã à patronatus iure, eo quod ille hoc expresserit. Habent itaque hæc omnia qui libertatem meruerunt: veruntamen seruent etiam post hanc nostram constitutionem eis qui ad talem eos perdixerunt honorem, omnem reuerentiam, & hoc quod vocatur obsequium, & reuerentiam rectè legibus introductam: quin etiam abstineant aut manibus, aut insidijs, aut alijs ex quibus liberti tale aliquid agentes rursus, & seruitutem sustinent secundum de his scriptas leges, & restituntur priori conditioni. Nam si nullum penitus ingratum esse circa donatorem permisimus, licet fuerit bene natus, sed donationes infirmas pronunciauimus in ijs quæ dudum à nobis scriptæ sunt legibus, & in ijs quæ à nobis quotidie præcipiuntur: quomodo patiemur manumissorem, qui æqualis patri circa libertum factus est, ab eo aliquid pari malignum, aut iniurias forsitan asperas & indecentes, seu plagas, aut maxime intolerabilia sustinere dispendia? Sed si quid horum legitimis probationibus conuincerit passum se, qui libertum in priori restitimus habitu: nominum quidem persequatione, & propter hoc dispendijs, omnes eripientes, iustitiam autem ubique & æquitatem: & quod Qui à domo legislatorem decet, & quod placet Deo, & liberto, & domino manumissum domino conferuantes. Quapropter sint quisus est ea forma & liberti & ingenui, siue ij qui dudum manumissimula, & c. eius sunt, & euidenter eis hoc largitum est: siue illi qui post Romanus si-

⁶⁰ hanc legem nostram ad ingenuitatem venientes, tantat, ingenui quam bene nati iam facti viuant, & debitum honorem ius habet.

⁷⁰ re, filiorum prius ius petiti in comune dedit subiectis: sic etiam nos hoc videlicet regenerationis & aureorum annulorum ius, vnicuique petentium datum, & damni & serupulositatis præbens occasionem, & manumissorum indigens auctoritate: omnib. similiter subiectis ex hac lege lia.

⁸⁰ *leg. 17. ff. de statu.* petiti *ἀπέμεινον.* Omnes ingenui Quirites facti ab Antonino. Rutilius Numatianus, Fecisti patriam diuersis gentibus vnam, Profuit iniustis, te dominante, capi. Dumque offers victis proprii consortia iuris, Urbem fecisti, quæ prius orbis erat. *l. 1. Cod. de iure libert.*

⁹⁰ id est, liberorum. i. peti solitum. Theodosius iunior omnibus ingenuis ius trium liberorum dedit. Omnibus ingenuis ius Quiritium ab Antonio s. eodem. liberorum à Theodosio: omnibus manumissis ius ingenuitatis, seu natalium & aureorum annulorum à Iustiniandatum est, & hic.

¹⁰⁰ *damus.*

manumissoribus reddat: vt non denuò & libertate & benenatione cadant, tanquam indeuoti ingratiq; conuicti, & à lege damnati. Erunt namq; ita perpetuè liberi & ingenui, si manumissoribus eorumque filijs inconfusam & liberam suam venerationem & reuerentiam deuotionemq; seruauerint: quibus videlicet conferuatis, nunquã ad priorem relabentur fortunam.

Si libertam suam patronus vxorem habere maluerit.

Cap. I I I.

Si quis autem libertã ducere voluerit, aut legitimam facere coniugem, cuiuslibet dignitatis existens: nuptialia conficiat documenta (hanc enim solam post manumissionem obseruationem adijcimus) & sint etiam præcedentes filij, sicut & qui post dotalia nati sunt, liberi & ingenui & sui, & patris successores, & à postulatione annulorum aureorum & pristinorum natalium liberati, ita abrogant nullamq; penitus habentes differentiam ad cætera ingenuorum matrimonialia. Libertas enim matris, in super & documentum nuptiale, sobolem liberam & ingenuam & patri succedentem demonstrabunt.

Si quis ex ancilla sua liberos habuerit.

Cap. I I I I.

Et ita rebus & veritate toti efficiuntur, vt si cui etiam ex seruiente muliere procreentur filij, & voluerit ille postea mulierem manumittere, & dotalia conficere documenta: mox cum ipsa dotis inscriptione & filijs com petet libertatis simul & suorum ius, non requirentibus nobis specialem libertatem in filijs fieri, & simul manumitti cum matre, aut postea vel antea eam fortè libertatè accipere: sed conscriptione sola nuptialium documentorum mox eis etiam libertatem donamus. Quod enim maius utique ostensurus est pater libertatis filiorum indicium, quàm vxorem ostendere, liberamque simul & legitimam nuptialium documentorum conscriptione: si enim miles relinquens legatum alicui suorum seruorum, ipsa donatione legati & libertatem dare videatur: quomodo non multo magis pater si documentum nuptiale conscripserit, habebit proprios filios ex hoc solo & liberos & legitimos successores? Neque enim quilibet eum putaturus erit voluisse filiorum quidem matrem legitimam esse, & hoc tam magnum ei donasse opus libidinis: proprios autem filios ex suo nato femine, adhuc relinquare seruituros. Hoc similiter quidem pro manumissoribus, similiter autem & pro manumissis lancimus. Nam si ea quæ in præcedentibus dicta sunt, manumissoribus non seruamus: signiores forsitan homines circa libertatis largitatem efficiemus. Nobis autem omne extat studium subsistere libertates atq; valere, & in nostra florere & augeri republica. etenim huius causa desiderio & in Libya & in Hesperia tanta suscepimus bella, pro re- fta scilicet ad Deum religione, & pro subiectorum pariter libertate.

Ratio constitutionis.

Cap. V.

Facimus autem nouum nihil, sed egregios ante nos imperatores sequimur. Sicut enim Antoninus Pius cognominatus (ex quo etiã ad nos appellatio hæc peruenit) ius Romanæ ciuitatis prius ab vnoquoque subiectorum petitus, & taliter ex ijs qui vocantur peregrini, ad Romanam ingenuitatè deducens, hoc ille omnibus in comune subiectis donauit, Theodosius iunior post Constantinum maximū sanctissimæ huius ciuitatis conditor re, filiorum prius ius petiti in comune dedit subiectis: sic etiam nos hoc videlicet regenerationis & aureorum annulorum ius, vnicuique petentium datum, & damni & serupulositatis præbens occasionem, & manumissorum indigens auctoritate: omnib. similiter subiectis ex hac lege lia.

leg. 17. ff. de statu. petiti *ἀπέμεινον.* Omnes ingenui Quirites facti ab Antonino. Rutilius Numatianus, Fecisti patriam diuersis gentibus vnam, Profuit iniustis, te dominante, capi. Dumque offers victis proprii consortia iuris, Urbem fecisti, quæ prius orbis erat. *l. 1. Cod. de iure libert.* id est, liberorum. i. peti solitum. Theodosius iunior omnibus ingenuis ius trium liberorum dedit. Omnibus ingenuis ius Quiritium ab Antonio s. eodem. liberorum à Theodosio: omnibus manumissis ius ingenuitatis, seu natalium & aureorum annulorum à Iustiniandatum est, & hic.

^a *ἐγγενεῖας*
^b *l. 5. C. de obsequijs. l. 3. C. de liber.*

^c hinc sumpta est authentica. Sed notio iure *C. de nupt. & Auth. Noua C. de iure aureor.*

^d Olim dignitatum præcipuarum patris non poterat suas libertas ducere. & ita abrogantur *l. 9. ff. de senatorib. l. 16. 23. 43. 44. ff. de ritu. l. 7. in ff. Cod. de incest.*

^e *Nou. 22. c. 10.*

^f olim non erant liberati *Nou. 18. c. 11.*

^g *l. 3. C. comm. de successio.*

^h *ἐγγενεῖας*

ⁱ i. iustitiam.

^k Non præsumitur pater velle ancillam suam liberam facere, filios vero ex ea susceptos relinquere in seruitute.

^l Nota argumetum à milite aliquid seruis legatum, ad eum qui suorum natalium liberorum matrem vxorem ducit.

^m aliud in pagano *l. 39. ff. de probat. l. 2. C. de necessar. hered.*

ⁿ *ἡγεῖται τὸν αὐτὴν καὶ εἰσεῖται τὰς ἐγγυὼν ἰδονῆς*

^o *Scrimg. ob nihili voluptatem tato donare munere Hal. & tantum illi voluptatis auctarium largiri Agg. leus alij τὰς ἐγγυὼν ἀπέμεινον.*

^p *id est, Itadigens auctoritate: omnib. similiter subiectis ex hac lege lia.*

^q *leg. 17. ff. de statu.*

^r *Omnes ingenui Quirites facti ab Antonino. Rutilius Numatianus, Fecisti patriam diuersis gentibus vnam, Profuit iniustis, te dominante, capi. Dumque offers victis proprii consortia iuris, Urbem fecisti, quæ prius orbis erat. l. 1. Cod. de iure libert.*

^s *Theodosius iunior omnibus ingenuis ius trium liberorum dedit. Omnibus ingenuis ius Quiritium ab Antonio s. eodem. liberorum à Theodosio: omnibus manumissis ius ingenuitatis, seu natalium & aureorum annulorum à Iustiniandatum est, & hic.*

^t *damus.*

vt olim sic-
bat l. i. Cod.
de iure au-
reor. anul.

damus, Restituimus enim naturam, ingenuitate dignos,
non per singulos de cetero, sed omnes deinceps qui
libertatem a dominis meruerint: vt hanc magnam quan-
dam & generalem largitatem nostris subiectis adiciamus.

EPILOGVS.

XIII. Quæ igitur pro indulgentia subiectorum nostræ
Cuius. 4. obf. placuerunt clementiæ per hanc legem: hæc tua celsitudo
28. & ita an- cognoscens, nostris subiectis faciat manifesta per pro-
grammata propria & hic, & in prouincijs: vt discat quia
no 539. nostrorum subiectorum per omnia curam habemus:
Apione Cu ca quæ pro utilitate eorum sunt, sancientes. Valebit
10 sac. ibid. er- autem hæc lex in subsequentijs omnibus. & eis qui post-
ror nasci po- ea emerferint casibus. quod enim recessit, non perferu-
ruit ex litera tamur. Datum XV. Kalend. Febr. C. P. Imp. DN. Iustin. P. P.
Platina qua Græcis est P. A. anno XV. Arione V. C. Consule.

i. p. adde
quæ scripsi
ad l. 6. Cod. de
off. rector.
prouinc.
De mona-
chis litigato-
ribus Index
Regine.
sanctimo-
niales Iulian.
Const. 73

APVD QVOS OPORTEAT
causas dicere monachos
& ascetrias.

TIT. VIII.

NOVEL. CONSTIT. LXXIX.

Imper. Iustinianus Augustus Menæ ar-
chiepiscopo Constantinopolitano,
& vniuersali patriarchæ.

P R Æ F A T I O.

R

EM cognoscentes non rectam fieri in hac re-
gia ciuitate, communi lege existimauimus
hoc mederi: inchoantes quidem ab hac felicif-
sima ciuitate: in omnia verò loca ea quæ subie-
cta sunt distendentes. Quidam enim volentes corrumpere
orthodoxæ fidei honestatem, si quidem litem habue-
rint, quasi cum monachis aut ascetris, ciuiles iudices in-
terpellant: at illi mittunt executores, præsumentes acce-
dere intra loca sancta, & monachos trahere, atque mona-
stias vel ascetrias inquietare, forsitan etiam eas quæ non
videntur: & hinc iniuriam & confusionem non paruam
adorabilibus fieri locis.

Si quis in ius vocare monachum vel sancti-
monialem conatus sit.

Cap. I

hinc sum-
pta est a urhé-
tica, Calla
33. Cod. de sa-
cro. eccles.
Foru mo-
nachi, episco-
pale, & hinc
olim, præsi-
dis vel præfe-
cti prætorio.
& ita abro-
gatur lex 33.
Cod. de episc.

Monachus
conuentus,
respondere
potest per
abbatem, vel
per actorem,
vel per syndi-
cum commu-
nem qui &
apocriua-
rius.

hinc sum-
pta est a urhé-
tica, Calla
33. Cod. de sa-
cro. eccles.

hinc sum-
pta est a urhé-
tica, Calla
33. Cod. de sa-
cro. eccles.

hinc sum-
pta est a urhé-
tica, Calla
33. Cod. de sa-
cro. eccles.

Episcopi
iudicare de-
bent secun-
dam leges
imperatoris
& sacros ca-
nones.

Episcopi
iudicare de-
bent secun-
dam leges
imperatoris
& sacros ca-
nones.

Episcopi
iudicare de-
bent secun-
dam leges
imperatoris
& sacros ca-
nones.

Propterea igitur sancimus, si quis quancunque ha-
buerit causam cum aliquibus venerabilibus sancti-
monialibus, aut sacris virginibus, aut mulieribus om-
nino in monasterijs consistentibus: Deo amabilem ci-
uitatis illius episcopum interpellat: ille verò mittat, &
cum omni honestate quæ sunt de personarum præsentia
disponat: siue oportet per abbates, siue per responsa-
les, siue per alios quoslibet hoc fieri. ipsi vero cum omni
ueneratione sacerdotali causam examinent & iudicent.
& ciuiles non sint penitus eis iudices, neque confundant
eorum honestatem, cum idonei sint Deo amabiles singu-
larum ciuitatum episcopi, & quæ de lite sunt, & de caute-
la iudiciorum, disponere & iudicare honeste atque sacer-
dotaliter, & secundum leges nostras, & sacratissimas
regulas. Sic enim & qui aliquam rationem habere pu-
tantur, merebuntur iustitiam, & honestas sacerdotum
inuiolata integraque seruabitur.

Cura & custodia constitutionis, & vt
lites monachorum citius di-
rimantur.

Cap. II.

Communis igitur sit lex, habeatque custodiam & a
gloriosissimis præfectis qui per cunctas existunt
dioceses, & Illyrici dicimus, & Libyæ, Italiæque, &
Occidentis totius, & a gloriosissimis præfectis vtriusque
Romæ, & magnificentissimo prætore populorum, & iu-
dicibus gentium, eorumque officijs: & nulla eius fiat om-
nino corruptio, sed integra ad honorem reuerendissimi
morū monachorū custodiat. Hæc autem etiam tua celsitu-
do cognoscens, & ipsa custodiat in hac felicif. ciuitate, &

Verisimile est ad instar dioceseon imperialium, diocese-
on Episcopales institutas fuisse. Legendum δημου. Vt Nouell. 13. Præ-
tor populū, Præfectus olim vigilum. τὸν ἀρχόντων τὸν ἐδύων.
Prouinciarum præfides vertit Iulianus hic. Vrbis & eius con-
finium cura ad Archiepiscopum pertinet.

cuius confinij. vtatur autem ad Deo amabiles ciuitatum
metropolitanos, (quorum ipse suscepisti ordinatio-
nem) proponens proprijs literis hanc nostram sacram le-
gem. Verum illi sub se constitutis episcopis hæc nunci-
ent, vt ex paucis literis vna continuatio legis ad omnem
perueniat ditionem. Sed etiam accelerari lites sancimus
monachis illatas, vt non mens eorum occupetur circa
litis sollicitudinem: sed velociter liberati, sacris operibus
obsecudent.

De temeratoribus huius consti-
tutionis.

Cap. III.

Sciunt igitur qui præter hæc aliquid egerint: si qui-
dem iudex sit qui talem proferretentiam præsum-
pserit, quia ab administratione repellatur tanquam
diuinitati contumeliam faciens, & pœna decem libra-
rum auri vna cum officio suo multabitur, sacratissimo
nostro danda æratio: executores autem præsumentes
offerre omnino admonitionem, ab ipsis Deo amabilibus
episcopis prohibeantur, & retrudantur in locis quæ de-
canata nuncupantur, & pœnas competentes passuri: ex-
actionem nullam de cetero agere permittendi.

EPILOGVS.

Hac valente lege si quis cum aliquo reuerendissi-
mo monachorum aut virginum aut mulierum omni-
no sacrarum, & in venerabilibus monasterijs habitan-
tium habuerit causam. De clericis etenim & ordine con-
uentionis eorum iam leges conscripsimus, quas valere &
firmas esse omni volumus modo. Scriptum exemplar vi-
ro clarissimo Iohanni præfecto sacrorum Orientis præto-
rio. iterum ex consuli ordinario, & patricio. Scriptum ex-
emplar Basilidi gloriosissimo magistro sacrorum officio-
rum. Scriptum exemplar Longino gloriosissimo præfe-
cto vrbs. Datum VI. Id. Mart. C. P. Imp. DN. Iustin. P. P.
A. anno XV. Arione V. C. Conf.

DE QUÆSTORE.

TIT. IX.

NOVELL. CONSTIT. LXXX.

Imper. Iustin. A. Iohanni gloriosissi-
sacrorum prætoriorum præfecto,
iterum ex consuli, & pa-
tricio.

P R Æ F A T I O.

S

EMPER cum Dei auxilio omnem facimus
providentiam, vt subiecti eius clementia tra-
diti non is, illæsi seruentur. Itaque & leges po-
nimus omnem eis curantes iustitiam, & quod
paulatim labitur, reparare festinamus: insu-
per etiam administrationes inuenimus, quæ castigantes
quod inhonoratum est, mediocria faciunt delicta. quale hinc etiam
videlicet aliquid prætores populi in hac felicissima ma-
colligere,
gna vrbe, vtilissimo ex ipso rerum experimento omnibus
regiam hanc ciuitatem nostram habitantibus approba-
tum. Ex hoc igitur experimento & aliud quiddam mede-
la egens moliri & adinuenire, legi & cingulo iustum exi-
stimauimus. Inuenimus enim quia paulatim prouinciæ
quidem suis habitatoribus spoliantur: magna verò hæc & coercendi
ciuitas nostra populosa est turbis diuersorum hominum, addatur deca-
& maximè agrorum suas ciuitates & culturas relin-
quentium.

Spartanorum, quo loci damnatos strangulari moris erat, Plutarch. in
Agide. lege XIII. v. Nonell. i. anno 539. De officio quaestoris Iu-
lian. col. 74. ἐπι τῶν κείνων νομῶν καὶ τῶν βουτῶν αὐτῶν καὶ τῶν ἀντι-
γραφεῶν Scrimg. ἀντιγραφεὺς scriba, contra scriptor, vt in hac inscri-
ptione antiqua Seruato Cæs. XI. Fer. contra scriptori rationis sum-
mi chirographi vide Cuiac. 20. obseruat. 33. Quæstor de quo hic
agitur, non est palatii, de quo Nouell. 35. aut exercitus de quo Nouell. 41.
sed destinatus ad coercendos homines ociosos, peregrinos, vagantes,
cuiuscunque fuerint condicionis, etiam ecclesiastica. Ideoque huc
referri potest titulus Codicis de mendicantibus validis xi. titul. 25. ad-
de Petrum Gregorium 39. Synagm. 6. vbi tractat de Otij crimine.
Huic quaestori quodammodo respondent ij quos Galli vocant
Prenosts des marchaux. de quibus vide Paponem 4. Arrest. 12. Et
2. Notar. i. c. des prenosts des marchaux. De quibus dictum est
Nouella 13.

Metropoli-
tanos ordina-
tur ab Archie-
piscopo.
Episcopi
subiuncti me-
tropolitanis.
Monacho
litigare inde
corum.

orationi,
precibus, le-
ctioni sacro-
rum librorū,
& quibusdā
artificijs ma-
nuarijs No-
uell. 133. c. 6.
pœna exe-
cutoris diem
dicenti mo-
nacho apud
laicum iudi-
cem.

decaneta
hic: decana-
tica Int. deca-
nonica l. 30.
Cod. Theodof.
16. tit. 5. dia-
conica v. l. 3.
Cod. de heret.
genus ali-
quod carce-
ris fuisse pu-
to, aut custo-
diarum. Iulia-
nus hic: in de-
canicis eccle-
siarum. Recla-
necis nō absi-
milia ea esse
loca existi-
mo quæ Gal-
li vocant le
Chapitre. &
hic quoque

decaneta
hic: decana-
tica Int. deca-
nonica l. 30.
Cod. Theodof.
16. tit. 5. dia-
conica v. l. 3.
Cod. de heret.
genus ali-
quod carce-
ris fuisse pu-
to, aut custo-
diarum. Iulia-
nus hic: in de-
canicis eccle-
siarum. Recla-
necis nō absi-
milia ea esse
loca existi-
mo quæ Gal-
li vocant le
Chapitre. &
hic quoque

decaneta
hic: decana-
tica Int. deca-
nonica l. 30.
Cod. Theodof.
16. tit. 5. dia-
conica v. l. 3.
Cod. de heret.
genus ali-
quod carce-
ris fuisse pu-
to, aut custo-
diarum. Iulia-
nus hic: in de-
canicis eccle-
siarum. Recla-
necis nō absi-
milia ea esse
loca existi-
mo quæ Gal-
li vocant le
Chapitre. &
hic quoque

decaneta
hic: decana-
tica Int. deca-
nonica l. 30.
Cod. Theodof.
16. tit. 5. dia-
conica v. l. 3.
Cod. de heret.
genus ali-
quod carce-
ris fuisse pu-
to, aut custo-
diarum. Iulia-
nus hic: in de-
canicis eccle-
siarum. Recla-
necis nō absi-
milia ea esse
loca existi-
mo quæ Gal-
li vocant le
Chapitre. &
hic quoque

decaneta
hic: decana-
tica Int. deca-
nonica l. 30.
Cod. Theodof.
16. tit. 5. dia-
conica v. l. 3.
Cod. de heret.
genus ali-
quod carce-
ris fuisse pu-
to, aut custo-
diarum. Iulia-
nus hic: in de-
canicis eccle-
siarum. Recla-
necis nō absi-
milia ea esse
loca existi-
mo quæ Gal-
li vocant le
Chapitre. &
hic quoque

decaneta
hic: decana-
tica Int. deca-
nonica l. 30.
Cod. Theodof.
16. tit. 5. dia-
conica v. l. 3.
Cod. de heret.
genus ali-
quod carce-
ris fuisse pu-
to, aut custo-
diarum. Iulia-
nus hic: in de-
canicis eccle-
siarum. Recla-
necis nō absi-
milia ea esse
loca existi-
mo quæ Gal-
li vocant le
Chapitre. &
hic quoque

decaneta
hic: decana-
tica Int. deca-
nonica l. 30.
Cod. Theodof.
16. tit. 5. dia-
conica v. l. 3.
Cod. de heret.
genus ali-
quod carce-
ris fuisse pu-
to, aut custo-
diarum. Iulia-
nus hic: in de-
canicis eccle-
siarum. Recla-
necis nō absi-
milia ea esse
loca existi-
mo quæ Gal-
li vocant le
Chapitre. &
hic quoque

decaneta
hic: decana-
tica Int. deca-
nonica l. 30.
Cod. Theodof.
16. tit. 5. dia-
conica v. l. 3.
Cod. de heret.
genus ali-
quod carce-
ris fuisse pu-
to, aut custo-
diarum. Iulia-
nus hic: in de-
canicis eccle-
siarum. Recla-
necis nō absi-
milia ea esse
loca existi-
mo quæ Gal-
li vocant le
Chapitre. &
hic quoque

decaneta
hic: decana-
tica Int. deca-
nonica l. 30.
Cod. Theodof.
16. tit. 5. dia-
conica v. l. 3.
Cod. de heret.
genus ali-
quod carce-
ris fuisse pu-
to, aut custo-
diarum. Iulia-
nus hic: in de-
canicis eccle-
siarum. Recla-
necis nō absi-
milia ea esse
loca existi-
mo quæ Gal-
li vocant le
Chapitre. &
hic quoque

decaneta
hic: decana-
tica Int. deca-
nonica l. 30.
Cod. Theodof.
16. tit. 5. dia-
conica v. l. 3.
Cod. de heret.
genus ali-
quod carce-
ris fuisse pu-
to, aut custo-
diarum. Iulia-
nus hic: in de-
canicis eccle-
siarum. Recla-
necis nō absi-
milia ea esse
loca existi-
mo quæ Gal-
li vocant le
Chapitre. &
hic quoque

decaneta
hic: decana-
tica Int. deca-
nonica l. 30.
Cod. Theodof.
16. tit. 5. dia-
conica v. l. 3.
Cod. de heret.
genus ali-
quod carce-
ris fuisse pu-
to, aut custo-
diarum. Iulia-
nus hic: in de-
canicis eccle-
siarum. Recla-
necis nō absi-
milia ea esse
loca existi-
mo quæ Gal-
li vocant le
Chapitre. &
hic quoque

decaneta
hic: decana-
tica Int. deca-
nonica l. 30.
Cod. Theodof.
16. tit. 5. dia-
conica v. l. 3.
Cod. de heret.
genus ali-
quod carce-
ris fuisse pu-
to, aut custo-
diarum. Iulia-
nus hic: in de-
canicis eccle-
siarum. Recla-
necis nō absi-
milia ea esse
loca existi-
mo quæ Gal-
li vocant le
Chapitre. &
hic quoque

decaneta
hic: decana-
tica Int. deca-
nonica l. 30.
Cod. Theodof.
16. tit. 5. dia-
conica v. l. 3.
Cod. de heret.
genus ali-
quod carce-
ris fuisse pu-
to, aut custo-
diarum. Iulia-
nus hic: in de-
canicis eccle-
siarum. Recla-
necis nō absi-
milia ea esse
loca existi-
mo quæ Gal-
li vocant le
Chapitre. &
hic quoque

Cap. I.

Hæc ad præsentem legem nos respicere procurauerunt, & ad cingulum quod nunc à nobis pene nouatum est: cui non piget nos de publico & annonas dare, & sufficiens etiam officium constituere, & ex negligentia eius periculum releuare. Cingulo etenim & hoc accipienti, quæstoris imponimus nomen. sic enim & in initio cum inuenientes, (dicimus autem præscis temporibus,) Ereunadas ^a vocabant inquisitores ad hoc venientes officium. Volumus autem cingulum habentes hoc, respicientes ad Deum, nostrumque timorem, & legem, requirere ad magnam hanc ciuitatem venientes, ex quacunque prouincia sint, viros, siue mulieres, aut clericos, seu monachos, vel monachas, siue externarum ciuitatum aduocatos, aut alterius cuiuscunque fortunæ vel dignitatis existant, & perscrutati ^b qui sint, aut vnde venerint, & qua occasione, & si quidem agricolæ sint, intendere quibus nostrorum iudicium horam competunt lites, & his imminere, velociterque eos eripere difficultatibus propter quas huc venerunt, & festinanter, vnde venerunt, eos remittere, competentia fruentes.

Cap. II.

Si verò aliqui sint agricolæ constituti sub dominis, & regentes eis ad hanc venerunt regiam ciuitatem: præparare possessores, citius eas discernere pro quibus venerunt causas, & remittere merentes mox quæ iusta sunt. Si verò forsitan ad resultationem possessorum venerunt, & aduersus eos dicant causas: si quidem multitudo sit, plures quidem remittere continuo ad prouinciam, duobus aut tribus relictis, qui secundum ^c colligantium schemata litem exerceant: & ita eum imminere litis auditori ^d, & procurare citius incidi negotia, vt non longitudo eis fiat temporis, & maximè agricolis: quorum ^e & hic præsentia superflua, & agriculturæ vacatio damnum & ipsis & possessoribus facit.

Cap. III.

Si verò neque agricolarum sit adueniens multitudo, sed quidam forsitan alij, aut etiam litigaturi aduersus alios, & hic tardent, non quiescere, sed cum omni instantia iudices vtgere cum festinatione eos contentionibus absolueret, & litibus liberatos remittere in suas ciuitates, & prouincias habitare. Si verò forsitan cum institerint auditores litis, aut agricolarum domini, qui à nobis sunt iudices statuti, vt litigantes aut obseruantes liberet, ipsi adhuc differant, & non citius eos à litis obseruatione liberauerint, tunc ipsum qui à nobis in hoc cingulo constitutus est, deducere ad se litigantes, aut agentes aliquo iure à possessoribus, proinde non merentes examinare, & citius disponere, pro quibus illi huic magnæ obseruant ciuitati, ad suas remittere patrias, aut omnino ex quibus venerunt locis, omnibus perempto ad hoc priuilegio, & fori præscriptione.

Cap. IIII.

Si verò vitæ occasionem aliqui aut lites non habentes, in hac sunt nostra ciuitate, vt propter ^f victum, aut eo quod hic ad eorum desideria non sufficiat, iam etiam peccent, corporum eorum statam, qualis quis est inspicere: & si quidem valent eis corpora, potentes autem sufficere ad laborem sunt: si quidem serulia fuerint, cognoscere quorum sunt, & hos etiam inuitos possessoribus ^g transmittere. Si verò liberi fortuna & ex aliquibus ciuitatibus aut prouincijs orti: hos transmittere ad prouincias ex quibus orti sunt.

Cap. V.

Si verò huius terræ fuerint, & corporibus quidem validis vtantur, vitæ autem eis decens non est occasio: hos non frustra esse terræ ^h onus permittere, sed tradere citius eos operum publicorum atinet artificibus, ad ministerium, & præpositis ^k panificantium stationum, & hortos operantibus ^l, alijsque diuersis artibus, aut operibus, in quibus valent simul quidem laborare, simul autem ali: & segenem ^m ita ad meliorem mutare vitam. Si verò aliqui noluerint obseruire operibus quistoriæ Cleanthis traditi sunt, hos sectari ⁿ hac regia ciuitate. parthis, de quacientes enim eis, hoc sancimus: vt non segnitie eos mox dicam. ad ^o illicitos actus impellente, leges eos abripiant ad præsentem Senatusconsulto Parisiensi anno 1332. mendicantes validi fossis vrbium & vijs par-gandis addici iubentur. ^p καὶ τὸν ἀργὸν. ^q ἀπελάυνειν. i. expellant. ^r Homines mendicando ad delicta proniores fiunt. *Iul. hic num. 273*

^a Ereunade.
^b Quodnam munus sit hu-
ius quæstoris.
^c εἰς ἐργασίαν τῶν κτηνίων.
^d Scrimg. si cō-
tra dominū
nituntur *Iu-
lian. hic num.
271.* si cū do-
minis in di-
sceptationē
venerint *Hal.
d. κατὰ τὸ
συδίον ἡ-
μα. Scrimg.
i. motes syndi-
corū litē pro-
pugnant. *Iu-
lian. hic.* Sic
vasallis licet
litigare ad-
uersus domi-
nos per syn-
dicum.
^e i. iudici.
^f Agricolarū
præsentia, in
vrbe super-
flua: absentia
ab agro da-
mnosa.
^g ὡς δὲ δια-
στῆναι τὸ
μεταστῆναι ἢ
τῶν πρὸς
αὐτῶν ἐπι-
δουλίαν ἢ
ἀργύριον ἢ
καὶ λαμπ-
ροῦς.
^h Scrimger: i.
victum sibi
quærant aut
mendicent,
aut etiam (si
mendicitas
non sufficit
ad eorum a-
uiditatem)
peccandi li-
centiam quæ-
rant.
ⁱ i. dominis
i. τῆς γῆς ἰ-
χθῶς. Otio-
sus, terræ πό-
δος inutile.
^k παρασκευ-
σῶν ἀποικί-
ων ἐργασί-
ων. i. pi-
strinatorum
Iulian. hic.
huc refer hi-
storiam Clean-
this, de qua
mox dicam. ad
^l Senatuscō-
sulto Parisiensi anno 1332. mendicantes validi fossis vrbium & vijs par-
gandis addici iubentur. ^m καὶ τὸν ἀργὸν. ⁿ ἀπελάυνειν. i. expellant.
^o Homines mendicando ad delicta proniores fiunt. *Iul. hic num. 273**

nas ^a, nostris ^b tradentes iudicibus. Lætos ^c autem aut læ-
sas corpore, aut canitie graues, hos sine molestia esse iu-
bemos in hac nostra ciuitate ^d, aut pie agere volentibus
adscribendos: & aliorum singulos interrogare qua vene-
rint gratia: & inquisitis, quæ digna sunt super eis agere,
vt non pigri hic sedeant, sed competentia ^e agentes, ad
proprias reuertantur prouincias.

Cap. VI.

Si verò aliqui aut in hac habitantium ciuitate, aut et-
iam deforis venientium, inculpent aliquos tanquam
ab eis damnificati per occasionem forte eorum qua
dicuntur sportulæ ^f, aut etiam ex hoc læsionum: & dicant
eos aut præuaricari pro his nostras leges, aut etiam sine
iudiciali præcepto admonitionem eis offerre: quætere
subtiliter hæc delinquentes, cuiuscunque fuerint digni-
tatis aut militiæ, & sub quo constituti sunt cingulo: eos-
que simul quidem comprehendere: simul autem post pro-
bationes interminatas secundum nostras leges exigere
pœnas: nullo competentium eis iudicium defendere eos
valente: & tam illæsos seruare eos qui iniustitiam passi
sunt, recipientes quæ contra legē exacti sunt, quam pœ-
nas nostris definitas constructionibus superexigere: ac de
eis referre, vbi perpeximus dandas.

Cap. VII.

Super hoc autem quicunque querelam suscipiunt fal-
sitate, seu quæ vocatur falsa scriptura: in quocunque
collegio hoc requirere, & qui super his denunciantur,
comprehendere, & post inscriptiones & probationes pu-
nire. sic enim huiusmodi audientia damus potestatem ei.
Si verò aliquis taliter læsorum adierit ordinatum secun-
dum præsentem legem iudicem, & nõ iustam impetrauerit
providentiam, vt cogatur ad nos & ad semper impe-
rium hoc denunciare: sciat aperte qui cingulum hoc as-
sumit, quia ipse de ^g suo reddet ea ei qui ab eo neglectus est
& maiorem indignationem nostram experietur iuste, vt-
pote nostras iussiones transcendere præsumens.

Cap. VIII.

Maximè autem omnium, qui hanc administratio-
nem habet, & perpetuè hoc ponet studium puris
manibus omnia agere, & administratores ^h habe-
re non sordidos, neque turpi acceptioni paratos: sed purè
& liberè administrare: & si tale aliquid super ministris
peccatum inuenerit, hoc etiam punire, & ex ipsis prius o-
stendere suam firmitatem simul, & castitatem. Propterea
enim & decem ⁱ libras auri occasione expensarum decer-
nimus ei, & eius consiliario solidos centum, & ministran-
tibus ad expensarū causam solidos trecentos triginta da-
mus annona: quorum etiam descriptionem huic legi ap-
poni præcipimus, vt de fisci largitate contenti, alienis ab-
stineant: eruntque Dei & nostri subtiles cultores, & de celo
hanc nostram fruentes prouidentiam & adm. inistra-
tionem, causis facilius & legalius vtentes.

Cap. IX.

Damus autem administratiōnem habenti fiduciam
& iudicibus insistere ^j, & ad nos referre, & ex se no-
rum, si ter
agere competentia: vt neque infirmitate, neque otij conuicti
fuisent *Pol-
lux 8.* In id vitij Areopagitæ diligenter inquirebant. *Valer. 2. c. 1. c. de A-
reopago.* & extat exemplum Cleanthis apud Laertium 7. cap. *Cleanthis in
pr. Pertractus enim ad iudicem & rogatus vnde viueret, hortulano apud
quem operas locabat, ac muliere, apud quam farinam pinsebat, testibus
absolutus est. adde Athenenum 4. cap. 20. & 3. cap. 2. Nicetam apud Sto-
baum. ^k Græci ociosos & ignaues cæno ac palude mergebant crate
iniecta *Tacitus lib. de moribus German.* Hinc illa etiam lex Francorum
apud Beatum Rhenanum 2. verum *German.* Mendici vagari per regio-
nes non permittuntur, Suos pauperes quælibet ciuitas alito: illis nisi
manibus operentur, nullus quidquam dato. Aliam legem in mendi-
cos severissimam vide apud Platonem 12. de legibus. & Caroli Magni
constitutionem in cap. *Qua ad 9.* ^l Apud Athenienses inualidi cor-
pore & mutilati, si à senatu quingentorum tales approbati fuissent,
quotidie, vt quidam aiunt, binos: vt alij, singulos obolos ex arario cap-
iebant: & Philochoro authore, nouenas drachmas in mense, vt legi-
mus apud Sudam in verbo ἀδύνατοι. adde *Petrus Gregor. 15. Synag.*
28. ^m ciuitate παρα τῶν ἐνσεβείν βουλευμένων ἀποτρεφόμενος. *Scrimg.*
i. ab ijs alendis qui pie volunt agere. *Iulianus*, si misericordia Christia-
norum alantur ⁿ προσήκοντα. ^o Quæstor (de quo hic agitur) cogno-
uit de superexactionibus executorum. ^p Quæstor de crimine falsi-
tatis iudicabat *Iulianus hic numero 275.* ^q *Iulianus numero 276.*
^r ὑπερετιμῆνυς. i. officiales *Iulianus hic numero 277.* ^s i. 702. aureos.
^t ἐνοχλείν, iudices inquietare *Iulian. hic d. c. 276. in f.**

alio

Handwritten marginal notes in a smaller script, likely a commentary or gloss, continuing the text or providing additional context.

ἡμεῖς ὡς ἔοικεν
ταῖς nidulan-
tes.
ἢ ἐν τοῖς πᾶσι
ἢ ἐν ὁμοίᾳ
ἢ οἰς ἰδύσασιν
Scrimg. in vl-
 tramarinis
 n auium sta-
 tionibus col-
 locare Hal-
 in portibus
Iulianus hic
num. 289. qui
 dam intelli-
 gunt partem
 illam ciuita-
 tis Constan-
 tinopolita-
 nae, qua ex
 Asia Consta-
 tinopolim re-
 spicit: quae
 hodie Pera
 appellatur.
 e est enim gra-
 ue patris le-
 pulchris ca-
 rere.
d agylas
ἡσάφην Scrim-
 ger. i. actio
 morae & len-
 titudinis de
 qua dixi s. c.
 5. Refert Gel-
 lius 4. c. 20.
 Apud censo-
 res delibera-
 tum fuisse de
 nota alicuius
 nota alicuius
 fra largitate dantur. sufficere enim omnibus pro medela
 rem aduoca-
 tus, stans in
 iure, clarè
 nimis & so-
 norè oscita-
 set, tanquam
 illud iudiciu
 vagi animi
 foret & hallu-
 cinantis, flu-
 xa atq; aper-
 ta securita-
 tis.
 XIII. ut sit
 annus 539.
 lege, Apio-
 ne.
ἢ πρὸς ἀντιεῖ
ἢ ὁμοίᾳ
 Scrimg. quo-
 modo ius po-
 testatis dissol-
 uatur. Iulian.
 constit. 75. ad-
 do 1. Inst. 12.
 8. Cod. 49.
 de solutione
 dignitatis collatione paterna potestate demonstrat. Non
 patriae pote-
 statum prouehimus nostrorum, hi sub aliena sint pote-
 Regna. Por-
 teo hinc sum-
 eas quae nuncupatur legis actiones, facta cum iniurijs &
 pta est authè-
 tica, Sed episcopalis. Codic. de episcopis. h. Videt. S. l. Codic. de consulibus.
 i. μετ' ὕβρεως καὶ ἐπιτομιᾶς. Scrimger. iniuriosa rapismata quae hic
 appellatur l. 6. Cod. de emancipationibus: Claudianus libro de consulatu
 Honorij. vocat gratum ictum, foelicem iniuriam. Hinc manumissio
 dicta, quod manus emitteretur manumisso. Ambrosius 2. epistol. Li-
 bertas quam manumissus accipit & palma lictoris donatus acquirit.
 Cornut. in Pers. Quoties manumittebant eos alapa percussos circum-
 agebant adde Cuiac. 5. obs. 13.

alio omnino culpatus, nostro super eo iudicio minor ap-
 pareat. Licentiam verò similiter ei damus publicis episto-
 lis uti ad prouinciarum praesides, ut ij qui remittuntur ab
 eo, mittant ad suas prouincias sine lite ibi ducturos: & si
 quo egent legitimo auxilio, hoc percepturos. Illud maxi-
 mè prouidere, non de iisdem secundo molestari (quod
 saepe) eos qui hic vanè commorantur: deinde transmissos
 ab eo, rursus remanere: & mōx reuersos, secundarum ei
 causarum praebere occasiones. Si enim denuo in hac fec-
 licissima ciuitate inueniat quosdam nidificantes * fru-
 stra, qui liberati & ad propriam prouinciam transmissi
 sunt: his & castigationem imponat decentem, & vehe-
 mentius iterum transmittat: Sic nobis etiam foris ciuita-
 tes habitabuntur, & magna ciuitas haec confusione liber-
 abitur. Si vero aliquos perspexerit sui officij in transf-
 marinis ^b partibus collocare, qui etiam deforis conuen-
 nientes inquirant, & hinc destinatos suscipientes, ad prou-
 incias dirigant: & hoc agat, quod vtile est reipublice per
 omnia venatus.

Cap. X.

Hec omnia sancimus nostrorum subiectotum cu-
 ram habentes: ut non suas prouincias desereres hic
 atterantur, & moriantur, forsan proprijs priuati, &
 neque paternis ^c fruente sepulturis: eo quod & ante nos
 ponentibus leges, & rempublicam constituentibus, haec
 non transitorio studio fuerunt. sed & pigritiae fuit qua-
 dam scriptura ^d, & peregrinos omnes periclitabantur, &
 neque nouum neq; leue hoc causis stadium, bonum quid-
 em & antiquum, neglectum verò in medio ab vniuersa
 laedente negligentia, paulatim periclitatum est corrup-
 pi & perimi, donec nos prodesse hoc, & vtilissimum inue-
 nientes, rursus in rempublicam introducimus. Sicut enim
 nim praebemus incorruptum eum, & eius officium esse
 volumus, & nihil extra quae a nobis dicta sunt accipere, i-
 ra & indennes eos seruari iubemus, ut neque occasione
 codicillorum, neque per occasionem annonarum, neq;
 per aliam quamlibet causarum, aut in sacrum nostrum
 palatium, aut in forum tuae celsitudinis occasione codi-
 cillorum aut praceptorum aliquid dare nunc, aut in fu-
 turo tempore immensa tuae celsitudinis occasione emo-
 lumentorum quae per eos impenduntur ei, aut consilia-
 rio, aut eius officio: sed vndique eis pura seruari quae no-
 qui ad censo-
 rem aduoca-
 tus, stans in
 iure, clarè
 nimis & so-
 norè oscita-
 set, tanquam
 illud iudiciu
 vagi animi
 foret & hallu-
 cinantis, flu-
 xa atq; aper-
 ta securita-
 tis.

EPILOGVS.

Quae igitur nostrae placuerunt potestati, cognoscens
 tua celsitudo, omnia ad effectum perducere festinet, ap-
 probetq; nostram prouidentiam: quia & nouum cingu-
 lum adiecimus, & nostrorum subiectotum per omnia eu-
 ram habemus. Datum VII. Id. Maij Constantinop. Imp.
 DN. Iustin. PP. anno XII. Arione ^f. V. C. Conf.

CONSTITVTIO QVAE DIGNI-
tatibus & episcopatu [silium] liberat
patria potestate.

TIT. X.

NOVEL. CONSTIT. LXXXI.

Imperator Iustinianus Aug. sacro senatui
huius regiae ciuitatis.

PRAEFATIO.

VIC QUID ad vtilitatem & ornatum re-
 spicit à Deo tradita nobis reipublica, hoc
 semper cogitantes, ad effectum deducere fe-
 stinamus. Igitur etiam dudum legem ^h scripsi-
 mus super gloriosissimis nostris patricijs: quae liberos eos
 dignitatis collatione paterna potestate demonstrat. Non
 patriae pote-
 statum prouehimus nostrorum, hi sub aliena sint pote-
 state. Nam si emancipationis actio dudum quidem & per
 eas quae nuncupatur legis actiones, facta cum iniurijs &
 pta est authè-
 tica, Sed episcopalis. Codic. de episcopis. h. Videt. S. l. Codic. de consulibus.
 i. μετ' ὕβρεως καὶ ἐπιτομιᾶς. Scrimger. iniuriosa rapismata quae hic
 appellatur l. 6. Cod. de emancipationibus: Claudianus libro de consulatu
 Honorij. vocat gratum ictum, foelicem iniuriam. Hinc manumissio
 dicta, quod manus emitteretur manumisso. Ambrosius 2. epistol. Li-
 bertas quam manumissus accipit & palma lictoris donatus acquirit.
 Cornut. in Pers. Quoties manumittebant eos alapa percussos circum-
 agebant adde Cuiac. 5. obs. 13.

alapis ^a, liberabat eos huiusmodi vinculis: quomodo fu-
 turi essent codicilli omnium honestissimi dati à praesi-
 dente vniuersis imperio, non eos posse paterna potestate
 liberare? Nunc autem clementius aut etiam honestius in
 republica cogitantes: sed super gloriosissimis consulibus,
 qui proprium nomen ipsi post ^b imperium praebent: &
 solis consularibus codicillis honorantur: & super cingu-
 lis quae liberare a curia possunt, hoc est praefectura & mag-
 istris militum: dicimus autem in ipsis sedibus & operibus
 agnitis hoc ipsi sancimus esse, ut omnis talis dignitas,
 aut etiam cingulum huiusmodi acquisitum aliquibus
 quoscunq; nos probauerimus quod eos liberet à curia ^c,
 hoc valeat, & ut potestate eos liberet patrum atque auo-
 rum. Nam si sancimus, ut si quis seruus ^d sciente domi-
 no mereatur militiam, aut quamlibet dignitatem adipi-
 scatur, repente ab imperio liberetur, & in ipsam rapiatur
 ingenuitatem: quomodo non est iustum, tantos prome-
 rentem codicillos, non etiam paterna potestate liberum
 fieri?

Cap. I.

Propterea igitur hac honestissima vrentes lege, sancimus
 & ordinarios consules ^e, si sub potestate consti-
 stant, vna cum ipso verbo quo hoc his donatur offi-
 cium, suae potestatis fieri: nec non & ijs qui honorantur
 ab imperio per consulares codicillos, si sub patris sunt
 manu, fieri codicillos eorum suae potestatis occasionem.
 Et si quos nos per vniuersas dioceses gloriosissimos praef-
 ectos sacrorum nostrorum praetiorum instituamus,
 aut in praefectura ciuitatis vtriusque Romae prouexerimus,
 aut in quolibet magisterio militari: hos repente etiam
 suae potestatis fieri. Eum namque qui ^f tantorum iu-
 dex est, & tantis iubet, manere sub potestate alterius, &
 non inter eos qui suae potestatis sunt, scribi, nostrarum
 indignum iudicauimus legum simul & temporum.
 Generaliter autem, sicuti dictum est, sancimus ut om-
 nis dignitas & omne cingulum à ^g curia liberare valens,
 hoc etiam suae potestatis praemium honoratis praestet, &
 nobiliores adhuc patres ostendat. Si ergo ab imperio sic
 honoratorum aliqui sint patres: qui si non hoc esset, et-
 iam ipsi pariter studerent imperium pro istis petentes:
 quapropter siue est aliquis nunc quidem sub potestate ijs
 fruens honoribus aut cingulis, quos in primis enume-
 uimus, siue postea erit, etiam hunc eius potestatis suae se-
 quatur, & peculium ei donans, & arbitrij liberi esse pra-
 bens: ac dignè agere honore & iudicio super his ab imperio
 habito. hoc enim multo maior patribus laus erit, &
 laetitiae occasione praebet magna.

Ut liberati per dignitatem patria pote-
state, legitima iura intacta
habeant.

Cap. II.

Illud quoque lege cauemus, ut non has tales suas pote-
 states similia praebere qualia aliq; quae per emancipatio-
 nes fiunt: sed praecipuum quoddam praemium impe-
 rium conferre talibus suis potestatibus. Non enim volu-
 mus eum qui ita suae potestatis sit, perdere aliquod legiti-
 morum ius, sed sint & generi ad eos, & ipsis ad genus inta-
 cta legitima, & ex natura seruata iura: & filij eorum post
 mortem auorum sub eorum recidant potestatem, ac si
 contigisset eorum parentes morte suorum patrum, & no-
 ex praesenti lege, suae potestatis fieri: & merito filios post
 mortem suorum patrum sub potestate habere, ut nihil
 horum quae ab imperio conferuntur, eis deesse videatur:
 quoniam omne bonum, siue a Deo ^h acquiritur homini-
 bus, siue ab imperio sequente Deum, decet esse manu-
 rum ⁱ, & omnis malitia ac deminutionis extraneum.

Ut per episcopatum liberetur filius pa-
tria potestate.

Cap. III.

Palam verò est nullum esse qui nesciat, praeter omnibus
 sanctissimis episcopis ipsa ordinatione ^m etiam suam
 potestatem ⁿ acquiri. Qui enim omnium sunt spiri-
 tuales ^o patres, quomodo ius aliorum potestate consti-
 stant? Sed conuenit ^p etiam eos huiusmodi potiri hono-
 re, & hoc etiam ex hac nostra legislatione frui.

EPILOGVS.

Quae igitur nobis visa sunt ad vestram reuerentiam
 & honorem, & colendissimi patres, volumus in perpetuum
 liberantur etiam à Curia episcopi Nouel. 123. ^o Episcopi patres spi-
 rituales. [†] Antea non obtinuerat l. 34. Cod. de episc.

^a In omni fe-
 re actu legi-
 timo symbo-
 lum erat ali-
 quod, quem-
 admodum
 in emancipa-
 tione alapa,
 & hinc in ma-
 nicipatione res
 & libra Vl-
 piam. 19. §. 2.
 in cretione
 digitoru cre-
 digitoru Cre-
 tione. Cuiac.
 hic: adde que
 scripti de sym-
 bolis ad l. 1. in
 pr. ff. de verb.
 oblig.
^b S. Nouell.
 47. §.

^c sensus est,
 Nedum con-
 sulatu l. Vl.
 Cod. de consu-
 lib. sed & o-
 mnes digni-
 tates quae li-
 berant a Cu-
 ria (de qui-
 bus S. Nouel.
 38. §. 70.) li-
 berare a pa-
 tria potesta-
 te.

^d Seruus scie-
 te domi-
 militia ade-
 prus, intelli-
 gitur manu
 mitti facti §.
 4. Inst. quib.
 mod. ius patr.
^e Consulatus
 dignitas libe-
 rat patria po-
 testate c. 3. §.
 eod. adde l.
 S. l. Cod. de
 cons. lib. l. S. l.
 Cod. de decu-
 rionibus.

^f de honora-
 rijs consulib.
 alias dixi.
^g Absurdum
 est, esse in po-
 testate patria
 aliquid qui
 tot hominū
 sit iudex, tot
 que negotijs
 imperet.

^h S. Nouel.
 38. §. 70.
ⁱ Effectus e-
 mancipatio-
 nis.
^k Dona Dei
 ἀμεταμέλη-
 τα.

^l Nouel. 10.
 §. 1.
^m ἀνα τῆ
 χειροτονία.
 Scrimger: ex
 ipsa consecra-
 tione Iulian.
 constit. 75.
 num. 294.

splendere nostrae Reipublicae tam ad nostrum ornatum, quam ad nostrae largitatis probationem: quam nostris patribus, & consulis, sacerdotibusque contulimus. Datum i. anno 539. XV. Kal. April. CP. DN. Iustin. PP. A. Arione V. C. Conf. 4

DE IUDICIBVS, ET VT NVL-
fc. eisque v-
banis. *Iulia.*
permaneat ei: & vt appellationes accipiant modis omni-
bus iudices: & vt in media lite factae formae quo-
modo oporteat decidi cognitionem,
non attendant iudices.

TIT. XI.

NOVEL. CONST. LXXXII.

Idem Imper. Augustus Ioanni gloriosiss. praetorio-
rum Orientis praefecto, iterum excon-
suli & patricio.

PRÆFATIO.

v. quae ad-
scripta sunt
l. 5. Cod. de pe-
dan. iudicib.

AZENONE piae memoriae scripta est lex
de iudiciorum ordine, multas quidem muta-
tiones subsequenter suscipiens temporibus:
ad hoc autem peruenit, vt paulatim pen-
ne omnino caderet. nam & qui in ea conscripti sunt pe-
danei iudices humanam omnes reliquerunt vitam, & plu-
rima definiti iuris tacita sunt & certam non meruerunt
memoriam: sed vsus haec percipiens, in aliam transfuit fi-
guram. Nos igitur videntes omnino confusum iudicium
schema, existimauimus oportere hac lege determinare
quae decentem ordinem imponat causae. Non enim exi-
stimauius oportere habere iudicium quorundam no-
mina, maximè legum ^d inereditorum, deinde neque cau-
sarum habentium experimentum. Nostris enim admini-
stratoribus adsunt modis omnibus etiam assessores, &
ea ^e quae legum sunt explicant, & occupationes adim-
plentes eorum: quoniam multi detenti curis quas apud
nos habent, meritò iudiciorum complent partem per
suorum praesentiam assessorum. Illi autem neque cingu-
lum habentes, neque nobis ministrantes, nisi potuerint
per se nosse quod iustum est, sed aliunde emendicare iudi-
candi honestatem: quomodo non maximum vitium erit
reipublicae ^f, non eis qui ex se quod agendum sit sciant,
lites tradere, sed finire eos quætere alios, à quibus liceat
discere quae ipsos in iudicando eloqui deceat? Hæc nos
meritò ad præsentem exeruerunt, nostrorum subiectorum
curam agentes, & volentes eis etiam quæ de iudicijs sunt
in promptu esse atque facilia, & absque omni dilatione
transigenda.

De iudicibus à Iustiniano electis.

de qua & l.
5. C. de pedan.
dixasngio
iudicio.
iudem dia
tntai dice-
bantur *Iu-
lian. hic.*
fisci sc. *Iu-
lian. hic.*
Alexan-
dros te è te-
gos *Scrimg.*
Alexander
sacrorum officiorum cognouimus: & duo subsequeutes
Alter *Iulian.*
scholastici
rus. Ex aduocatis itaque isti iudices præponantur.
viri *Iul. hic.*
Daniel & aliquos dignitate prouectos, experimento caularum mul-
tarum, aut plurimi temporis exercitatos, magnis cingu-
lis, aut multitudine horum exercitatos, qui etiam nostrae
obseruent pietati: ideo perspeximus ex gloriosissimis qui-
dem patricijs Platonem gloriosissimum patricium lon-
gum qui in vrbana praefectura obtinuit tempus, & secun-
do in illis sedibus constitutus est, & Victorem gloriosissi-
mum & ipsum, qui tam in magna Hellade, quam in no-
bili Alexandrinorum ciuitate administravit, & praefectura
vrbanae tenuit praesulatum, & neque legum inexper-
tum, & Focam ^p gloriosissimum inter nostros anume-
randum iudices, virum quaecunque sedes nouerit lauda-

Cap. I.

Vetus igitur schema Zenonis constitutionis
memoriae, quæ vniciuique praetorio ^b certos defi-
niuit iudices, omnino perimus: eligere vero per-
speximus in rebus vtilibus habentes attestationem, qui
communes omnium erunt iudices, tanquam vndique e-
lecti. & hoc quidem gestum est: & electi sunt à nobis iudi-
ces, Anatolius vir spectabilis iam aduocatione ^k dudum
completa, & inter spectabiles fisci aduocatos deputatus:
ac Flauianus, qui nunc aduocatus fisci consistit: & Ale-
xander, & Stephanus, & Mennas, eloquentissimi aduoca-
ti, & pedanei iudices tui fori: & Alexander ^l alter, quem
pedaneum iudicem esse praetorij gloriosissimi magistri
sacrorum officiorum cognouimus: & duo subsequeutes
Alter *Iulian.*
scholastici
rus. Ex aduocatis itaque isti iudices præponantur.
viri *Iul. hic.*
Daniel & aliquos dignitate prouectos, experimento caularum mul-
tarum, aut plurimi temporis exercitatos, magnis cingu-
lis, aut multitudine horum exercitatos, qui etiam nostrae
obseruent pietati: ideo perspeximus ex gloriosissimis qui-
dem patricijs Platonem gloriosissimum patricium lon-
gum qui in vrbana praefectura obtinuit tempus, & secun-
do in illis sedibus constitutus est, & Victorem gloriosissi-
mum & ipsum, qui tam in magna Hellade, quam in no-
bili Alexandrinorum ciuitate administravit, & praefectura
vrbanae tenuit praesulatum, & neque legum inexper-
tum, & Focam ^p gloriosissimum inter nostros anume-
randum iudices, virum quaecunque sedes nouerit lauda-

tum, quam sibi praestantem, insuper & quæ legum sunt
scientem. Inter hos Marcellum quoque magnificentissi-
mum, semper quidem eum nobis praesentem & circa iu-
stitiae miramur obseruationem & ab omnibus penè nos
adeuntibus propter hoc petitum scimus, & consiliario v-
tentem laudabili, quatenus disponere quæ ex legibus
sunt, possit, id est Appione ^c viro spectabili, & fisci aduo-
cato, & in alijs habente testimonium optimum tam apud
alios, quam à nobis ipsis.

Vt iudicibus tantum hac lege datis dele-
gare causas liceat.
Cap. I I.

Iudices itaque post nostros administratores ^d hos esse
volumus: & his omnibus negotia secundum quod no-
bis visum fuerit, delegamus. Si quis autem nostrorum
iudicum deputare voluerit causas, ijs qui definiti sunt à
nobis pedaneis iudicibus tradat, & alteri omnino nulli,
nisi consiliarijs suis commiserit particulares examinatio-
nes: ipse pro omni negotio iudicium portaturus.

De ordine & tempore quo iudices se-
dere debent.
Cap. I I I.

Sedebunt ^e autem hi pedanei iudices continè, & nunc
in regia basilica ^f: in quibus & nunc domunculis iu-
dicant, matutino mox & meridie ^g & vespere audien-
tes causas, non solum quæ post legem mouendæ sunt a-
pud eos, sed etiam alias quaecunque apud alios ^h quidem
sunt secundum antiquum motæ schema, nunc autem à
nobis ad eos mutari præceptæ sunt.

De prouocationibus.
Cap. I I I I.

Illo custodiendo, vt si sub appellatione à pedaneis iudi-
cibus aut gloriosissimis viris fiant causæ, & ipsæ qui-
dem à nobis ipsis delegatæ sint secundum quantitatem
aut in commune ⁱ: apud gloriosissimos iudices nostros
examinabuntur: aut alijs secundum consuetudinem sa-
crarum consultationum delegabuntur. Si qui tamen glo-
riosissimorum nostrorum iudicum causas eis delegauerit
ad eos qui hos miserunt, eis audientibus appellatio
remeabit: ab illis autem rursus secundum prædictum mo-
dum talia iudicabuntur.

De iurisdictione iudicum pedaneorum.
Cap. V I I I.

Audient igitur omnes quidem litem vsque ad trecen-
tos solidos existentem sub schemate annotationis ^k.
Sic enim velocius lites iudicabuntur, & circulis co-
gnitionalibus ac temporis contritione omnes litigantes
liberabuntur. Palam verò est, quia etsi per annotationem
audient causas: veruntamen dabunt terminum per scri-
pturam, qui eorum manifestet sententiam: appellationi-
bus in his nulli penitus perimendis: nisi forte tertio ^l
appellare voluerit, aut per ^m contumaciam defuerit. talibus
enim etiam appellationum perimitur ratio.

De appellationibus, vt eursum duorum mensium
habeant, nulla que amplius conce-
datur reparatio.
Cap. V I.

Appellationes autem ex hac magna ciuitate à peda-
neis iudicibus non vltra duos menses habere indu-
cias in cursu fatalium ⁿ volumus: post quos necesse
est fatales ^o suum inchoare eursum: ea quæ vocatur à le-
gibus reparatio ^p locum in his nullum habente.

Vt sportularum modus lege Iustiniani intro-
ductus seruetur.
Cap. V I I.

Nullo quoque præsumente transcendere quæ in spor-
tulis, aut in litis expensis à nobis dispositæ ^q sunt: sed
omnibus his contentis, & formidantibus penam
quam in talibus sacra nostra constitutio terminauit.
^r His qui causas præparant, sic existentibus, sicut &
militia figura hæcenus definiuit, vnoquoque tamen iu-
dice duobus quidem exceptoribus vtente, & duobus
appellat. ^s τὸν κρυῖον de fatalibus diebus, dixi alias.
Scrimg. statutos legibus dies *Iulian. hic* numero 300. ^t
Scrimg. ^u Nouella 8.

Appione
scholastico
consiliario *Iu-
lian.*
b *ἀρχοντας*
magistratus.
c hunc collig-
gūt, sententiā
nō valere, nisi
feratur à iudi-
ce scātē. *Ro-
land. à Valle*
i. conf. 41. nu-
mer. 14.
d *ἐπι τῆς βα-
σιλείου σοῦς*
Scrimg. in Ba-
silica. *Iul. hic*
num. 297. in
porticu re-
gia, in foro.
*Synesius in e-
pist. τὴν σοῦς*
τὴν βασιλεί-
ον τὸ παλα-
κεστήσιον. In
eadem portu-
cu Agathias
3. scribit se à
mane ad oc-
casum libel-
lis litigan-
tium dedif-
se operam:
quib. ostēdit
se fuisse ex pe-
daneorū no-
tarijs.
e Pedanei, à
mane vsq; ad
vesperam se-
dēt. hinc colli-
gunt nocte
iudicari pos-
se. de quo a-
lias dixi ad l.
2. §. 31. ff. de o-
rig. iur.
f i. apud abro-
gatos dixere-
tas *Iulian. hic*
g in cōmune
procerū *Iul.*
παρασημε-
ώσεως *Scrim.*
Iulian. nu. 299.
παραση-
μείωσις cō-
plectitur. τὰ
κρυῖότερα
τῶν λαλιμέ-
ραν ὄς ἐν συν-
ώφει καὶ δὲ
ὀλίγων. huic
contraria οἱ
μείωσις que
minuta con-
plectitur iu-
dicij. ὁ ποση
μείωσις ve-
τὸ subscriptio
libellorum.
i *L. gn. C. ne li-
ceat in d. na. qd*
eadem causa.
k *L. i. C. quor.*
l *τὰς κρυῖας*
m *σε παρασημείω-
σεως*
causas

Hos Iulianus vocat executores, eo sensu, vnuquisque iudex habeat duos exceptores, & duos executores fideles & probatos &c.

i. magistratibus. Princeps iudices pedaneos verbos eligat. Pedaneis dantur di-

casus siue sportulae: magistratibus non dantur, quia ampla salaria habent. Pedanei permodica, duarum

se. librarum auri, neque in omnibus causis, sed in ijs tantum quae excedunt sum-

ma 100. solidorum. Vers. hoc autem. dicitur iudicum quatuor aurei. Maiores sunt apud Gallos: apud

quos dicitur Effices. de quibus vide Paponem 18. Arrest. 3. c. des effices. Lucius dicitur etiam appellat aurum sportularium & Tra-

gemata 5. Pla. et. 5. de Tra gematis num. 2. Verisimile est enim Gallos (iudicij tum minus

corruptis) in non dedignati sumus partem etiam hoc nostrum faciebant dedisse re dispositionum. Maneat ergo etiam nunc in eodem se species: ac

schemate custoditum: illo solo adiecto, si iurandum procedente intulerit de expensis iudex victori, scilicet cum quantitate demum te qua visa erit ei recte se habere: (quam taxationem iuratum id ge-

causas praeprantibus & complentibus: non valentibus eis pluribus quam duobus omnino ministrare iudicibus. hos autem omnino locupletes, & probatos esse: vt neque ab eis aliquid peccetur: neque prodatur, neque maligne agatur: sed periculo officiorum, aut scholarum, aut scriuorum praebentium eis super eos electionem simul & ministerium: & vel si quid ab eis peccatur, ad illos qui deputant eos, referri exinde periculum, qui omne damnorum causa factum ijs, qui ab eis lesi sunt, curabunt. Necesse est habentibus etiam competentibus iudicibus, si eis interpellatio fiat praeprare modis omnibus eos qui ex officijs suis aut scholis aut scriuijs eligunt ministrantes, hinc lesi damnum curare. Si vero iudex aliquam senserit malignitatem ab aliquo ministrantium fieri, expellat quidem auditorio suo eos qui non cum vtili opinione causis vtuntur: alios autem instituat, sententia & electione eorum quibus hoc (sicuti praediximus) periculi est.

Vt in locum remoti iudicis alius a principe subrogetur.

Cap. VIII. Siquis autem aut gloriosissimorum, aut eloquentissimorum iudicum remoueat iudicare pro qualibet causa vel necessitate: non aliter alter in eius succedat auditorium, nisi hoc nos decernentes, alij tradiderimus pro eo causarum examinationem.

Vt duos in exordio & duos in fine litis aureos accipiant pedanei iudices.

Cap. IX.

NE autem circa haec labor sine mercede nostris fiat pedaneis, sancimus eos in vnaquaque dicta apud eos causa, vel si diuinitus fuerit deputata, duos quidem aureos ab vtraque parte in contestatione litis accipere, & duos in fine negotij, & vltra hoc nihil, (quod etiam praedecessores nostri definierunt) sed his contentos esse solis: priuilegijs quippe quae in deminatione sumptuum quibusdam concessa sunt, omnibus integris secundum suum ordinem conseruandis. Hoc autem dicimus in litibus transcendentibus quantitatem aureorum centum. Si enim vsque ad hoc mensura fuerit litium: nihil eos audientiae causa volumus exigi. qui enim ita paruae quantitatis exactionem facit, pro maxima parte victoria sic pauperem fraudat. Et neque in hoc solummodo stamus, sed etiam de proprio ipsi largimur. Volumus enim vnumquemque istiusmodi pedaneorum, annis singulis a mensura celsitudinis percipere duas libras auri, & his esse contentum solis, & neque redimi: & aurum omnino despiciere. Propterea enim eligimus fiscum minuire, quatenus horum vnusquisque contentus nostra largitate, & quaternis aureis, puras Deo & nobis & legi custodiat manus, cogitans quae a prioribus legislatoribus de his definita sunt.

Vt iudex rationem expensarum examinet.

Cap. X.

Portet autem expensarum rationem iudices omnino examinare. (Et quia hoc bene Zenonis pia memoria decreuit sententia & auctoritas: & nos corruptis) in non dedignati sumus partem etiam hoc nostrum faciebant dedisse re dispositionum. Maneat ergo etiam nunc in eodem se species: ac schemate custoditum: illo solo adiecto, si iurandum procedente intulerit de expensis iudex victori, scilicet cum quantitate demum te qua visa erit ei recte se habere: (quam taxationem iuratum id ge- dicem minus quam iuratum est, condemnare: neque vnus sportula deri clementiorem lege qua haec disponit. si tamen per- spexerit neutrum sumptuum subdere rationi: & propter nam numerum negotij forte varietatem hoc ipsum decernat sua sententiam. quae omnibus alijs super appellationibus, sicuti praedixi- de re coque- rebatur Michael Hospitalius Francicus Cancellarius in oratione Rhotomagi habita 1563. tom. 2. ordin. 1. fol. 836. id est, 144. aureos. Fisci causa sub bono principe pessima. hinc sumpta est authentica, post iurandum Cod. de iudicij. Expensae a iudicibus pedaneis taxabuntur: aut ex officio, vel delato parti iureiurando. interdum fiebat condemnatio exceptis expensis. sans despens. & Iulian. hic num. 304. Symmachus epis. Corrupta esse videntur sententiae, si sint legibus mitiores adde l. 11. ff. de pan. arbitrio Iulian. 4. ff. de

mus, & excusationibus, & vt non prompte, & cum necessitate fiant litis contestationes, sed habeant viginti dierum inducias, & quicquid aliud iudiciale decreuimus: in propria virtute manentibus.

Vt arbitri per compromissum non per sacramentum assumantur.

Cap. XI.

Via vero multae quaedam nobis sunt interpellationes, eligentibus quibusdam iudices penitus ignorantibus leges, & experimentum, & prone iurant iudicibus se contentos, quibus nequaquam quisquam quodlibet credat: deinde suadent forsitan etiam iudicibus quasi sibi praebere iurandum iuris, neque quid sit iustum neque eius obseruationes scientibus: & merito laesi ipsi rursus volunt examinari negotium, obliuio iurandi quod iurauerunt: causa nobis subuersione digna visa est.

Et quia cognouimus ex rerum experimento incautum hoc esse, sancimus de cetero nullum fieri omnino iudicem arbitralem, & cum iurandi cautione iudicare: ne ex hoc in periculum inuitum incidant homines propter iudicum ignorantiam peierare compulsi: sed omnino qui iudicem aut iudices eligunt, cum poena eligant eos, quatenus partes ad inuicem coeant, & necessitatem habeant aut contentae esse iudicio, aut si retractare voluerit alter, det multam, & sic licentiam habeat discedere reus ab ijs quae iudicata sunt, & ad aliud venire auditorium: nostris iudicibus si aditi fuerint, exigentibus multam: & ijs qui eam iussi sunt accipere, restitui praeparantibus: scientibus ijs qui iudices eligunt, quia si hoc non egerint, neque stipulati fuerint poenam, sed existimauerint sufficere sibi ex iureiurando cautionem: deinde iudices sic electi noceant eis, si quidem ex studio, a domino Deo poenas periurij sustinebunt: si autem ex ignorantia hoc passi fuerint, nihil praeter iurandum erit eis amplius: quia neque periurium volumus ab aliquo inferri, neque rursus litigantes sustinere damnum magnum propter iudicantium ignorantiam circa iurandi reuerentiam

permitterimus: omnibus ante sancitis siue ex antiqua legislatione, siue a nobis de compromissarijs iudicibus, aut arbitris, extra tamen necessitatem iurandi, in propria virtute manentibus, & nequaquam ex hac nostra legemouandis.

De appellationibus, & ne cui eas non recipere liceat.

Cap. XII.

NOstros tamen iudices omnibus modis suscipere appellationes sancimus. & nulli licentiam esse penitus hoc repellere praeter solam tuam eminentiam: cui hoc ab initio largitur imperium, retractationis iatroduceas auxilium.

De diuersis scriptis ad iudices directis.

Cap. XIII.

OMnis autem iudex siue cingulum habens, siue aliter iudicans custodiat leges, & secundum eas proferat sententias: & vel si contingat iurionem nostram in medium, vel si sacram formam, vel si pragmaticam procedere (sanctionem) dicentem aliter agi, sequatur legem. nos enim volumus obtinere quod nostrae volunt leges. Si enim sub appellatione lis fiat, iudex quidem suscipiat modis omnibus oblatam appellationem, nihil penitus excusans, in quibus omnino licet appellare. auxilium vero circa appellationes omnibus adiacet: per quod licet laeso & queri, & mereri correctionem aut ab ijs qui de appellatione iudicant: aut a nobis ipsis, si ad nos sententia referatur.

De relationibus.

Cap. XIII.

Siquid autem audientes iudices putauerint esse dubium: damus eis licentiam de his nuntiare nobis, & consulere nos, vt diseant quae necessaria sunt, & ita quod agendum est explicent, & faciant iusta simul & rationabilia iudicia.

EPILOGVS.

Tua igitur eminentia, quae placuerunt nobis, & propter nostrorum subiectorum utilitatem gesta sunt, hic & prator. Instit. de off. iud. Nouell. 24. c. 2. & Nouell. 113.

hinc sumpta est authentica decernit Cod. de iureiurando propter calumniam.

δυσπισθίμους καὶ νόμον καὶ κρίσας Scrimg. Pedaneos peritos esse oportet νόμον καὶ κρίσας. Merito laudatur Alexander Seuerus, quod cum de iure aut de negotijs tractaret, solos doctos & disertos adhiberet: si de re militari, militum veteres, & senes, & benemeritos, & locutorum peritos ac bellorum & castrorum, & omnes literatos, & maxime eos qui historiam no-

rant. Lampridius in Seuerus. Idem etiam saepe dicebat eos esse promouendos: qui per se re-

publicam gubernarent non per alios sores ibid. & ita abrogatur lex 4. Cod. de arbitris: vt, nemo iudex cum iure iurando a litigatore possit accipi.

Arbitri cum poena eligi possunt, olim non poterant. & ita abrogatur lex 27. in ff. de arbitris. i. iubentibus ordinantibus. olim sufficiebat iurasse l. 4. Cod. de receptis.

Periurij vindex Deus. ἀναφρασίως δὲ retractatio. l. 1. Cod. de fide instrum. l. 1. Cod. de rempor. appello. Retractatio. i. supplicatio l. 1. Cod. de sent. praefect.

Retractatio. i. supplicatio l. 1. Cod. de sent. praefect.

Retractatio. i. supplicatio l. 1. Cod. de sent. praefect.

Retractatio. i. supplicatio l. 1. Cod. de sent. praefect.

Retractatio. i. supplicatio l. 1. Cod. de sent. praefect.

in imperiali proponat basilica, & in alijs partibus nostræ regię ciuitatis, vt vniuersis hæc fiant manifesta, & discant quia per omnia nobis cura est eorum vtilitatis pariter & aequalitatis. Datum * Arione * V. C. Confule.

^a Apionci. anno 539. ^b S. Iulian. constit. 77. de clericis litigatorib. *Index Regna.*

V T CLERICI * APVD PROPRIOS EPISCOPOS PRIMUM CONVENIANTUR, & POST HOC APUD CIUILES IUDICES.

TIT. XII.

NOVEL. CONST. LXXXIII.

Idem August. Iohanni gloriosiss. per Orientem pratoriorum præfecto, iterum ex-consuli & patricio.

P R Æ F A T I O.

† nō vt olim apud prouinciarum præfides l. 33. Cod. de episcop.

^c hinc sumpta est authentica Clericus.

^d hinc sumpta est authentica Nisi breues Cod. de sentent.

^e xai εγγράφου κρισως *Scrimger.* & male. quod partim colligi potest tunc ex sequētib. partim ex Iuliano: Vbi autem episcopus (inquit) causam d'rimere vult, sine scriptura omnia producantur, & definitiua sententia sine scriptis ab eo producat, nisi partes aliud voluerint.

^f Episcopi a sacro ministerio non sunt abducedi.

^g Nouel. 123. c. 21.

† hodie episcopi, Frederic. Authent. Statuimus 33. C. de episc.

^h Delictum aliud ecclesiasticum aliud seculare.

ⁱ Delicta ecclesiastica puniuntur sacris canonibus & Nouel. 23.

^k Leges ciuiles non dedignantur sequi sacros canones l. 45. Cod. de episcop.

^l i. anno 539.

D L V R I M A S sacras scribentes leges & de Deo amabilibus episcopis, & relictis omni sacerdotio, necnon de reuerendissimis monachis, & nuper hoc agētes, in quib. volumus reuerendissimos monachos, apud solos † ciuitatis episcopos, sub quibus sunt monasteria, conuentiones suscipere: petiti sumus a Menna Deo amabili archiepisc. huius felicissima ciuitatis, & vniuersali patriarcha, reuerendissimis clericis hoc dare priuilegium, vt si quis habet aduersus eos quamlibet pecuniariam causam, prius ad Deo amabilem archiepiscopum pergat sub quo constitutus est, & interpellat eum, & ex non scripto iudicium mereatur. & si hoc fiat: nec inquietet eum, nec trahat ad auditoria ciuilia, neq; a sacro eū vacare faciat ministerio, sed ex non scripto examinatur negotium sine damnis, & accipiat formam forsan etiā scriptam, si hoc quoq; partes voluerint & poposcerint, & liberentur alterutro certamine. 1. Si verò aut propter causā naturam, aut propter quandam forte difficultatem non fuerit possibile Deo amabili episcopo decidere negotium, tunc licentiam esse & ad ciuiles iudices pergere, & priuilegijs omnibus custoditis, quæ reuerendissimis clericis sacre præstant constitutiones, & litigare, & examinationem fieri, & terminum imponi liti, & ita liberam fieri causam clarissimis iudicibus secundum nostras constitutiones vel leges studentibus cum magnanimitate & velociter lites decidere, vt non propter huiusmodi causas sacris amoueantur obsequijs, & cum oporteat Deum placari & decencia sacerdotibus agi, auditorijs detineantur, & illis turbis, atque inhærente tumultu litigantium animabus. 2. Si tamen de criminibus conueniantur, si quidem ciuilibus, hæc quidem competentes iudices, † in prouincijs aut earum præfides siue iudices, nō transcendente lite mensuram duorum spacium ex quo liti contestatio fit, quatenus breuis imponatur causæ terminus. Illud palam est, si reum esse putauerit eum qui conuenitur, prouinciæ præfex, & pœna iudicauerit dignum: prius hunc spoliari a Deo amabili episcopo sacerdotali dignitate, & ita sub legum fieri manu.

Cap. I.

S I verò ecclesiasticum sit delictum, egens castigatione ecclesiastica & multa, Deo amabilis episcopus hoc discernat, nihil communicantibus clarissimis prouinciæ iudicib. neq; enim volumus talia negotia omnino scire ciuiles iudices: cum oporteat talia ecclesiasticè examinari, & emendari animas delinquentium per ecclesiasticam multam, secundum sacras & diuinas regulas, quas etiam nostræ sequi non dedignantur leges. Si verò quedam prius contestata sunt lites, hæc maneat in ipso schemate, velocem accipientes finem: omnibus quæ iam a nobis sancita sunt siue super sanctissimis ecclesijs, siue super Deo amabilibus episcopis, siue super clericis, siue super monachis, propriam virtutem habentibus.

E P I L O G V S.

† Tua igitur eminentia, quæ placuerunt nobis, & per hæc sacram declarata sunt legem, per programmata propria manifesta faciat vniuersis, & in perpetuum studeat custodiri. Datum XV. Kalendis Aprilis Constantinopol. Domin. Iustin. PP. August. Apione V. C. Confule.

DE * CONSANGVINEIS * ET vterinis * fratribus.

TIT. XIII.

NOVEL. CONST. LXXXIII.

Imper. Iustin. August. Iohanni gloriosiss. per Orientem pratoriorum præfecto, iterum ex-consuli ordinario & patricio.

P R Æ F A T I O.

M V L T I S vndique natura nouitatibus vtens (dictum est iam in legibus hoc sæpe proxiuū, dicitur autem & iterum) donec illa quæ sua sunt operatur, ad opus multarum nos pertrahit legum. Legitimas enim & cognatiuas successiones dicunt quidem nobis & veteres, & qui ex antiquissimo iure hæc fumentes, descenderunt vsque ad nos, qui plurima horum correximus, peruenit autem ad nos aliquid tale. 1. Duxit quidam uxorem, & filij ex eadem sunt nati: deinde moriente illa duxit rursus aliam, ex qua nati sunt filij ei, prioribus consanguinei solum, non autem vterini. deinde etiam tertium introduxit matrimonium: fecitque filios ex eo. post mortem verò eius ad secundum mulier descendit virum: ex quo alios fecit filios, vterini enim ijs qui ex priore viro fuerant, vterinos solum, non tamen consanguineos. moriente igitur matre, postea mori vnum fratrum, ex tertio matrimonio contigit sine filijs & sine testamento, multos fratres relinquentem, alios quidem consanguineos, alios autem vterinos, alios verò sine consanguineos, & vterinos. Et quæ quidem adinuenta est natura nouitas, talis quodammodo fuit. Licet autem tali principio dato nobis, ab eo & alios quosdam opinari casus tale aliquid proferre volētes, siue morte viri, siue morte mulieris, siue alia legitima separatione nuptijs diuersis hoc facientibus. Quæstio igitur illa erat, si ad mortui fratris hæreditatem oporteret omnes vocari, & consanguineos, & vterinos, & simul quidem consanguineos, simul autem vterinos fratres.

Cap. I.

Q U I A igitur considerantes leges omnes quas congregauimus, & veteres omnes, & nostras huiusmodi non inuenimus emerisse quæstionem: congruum est eam serò tandem refrenare lege, & considerare quia fratribus sunt ad defunctum alijs quidem cognationis iura, quæ nos legitimis copulauimus: alijs autem hoc ipsò legitima. communicabant enim aliquid ei circa paternam prolem, sicut alij circa maternam: alij autem illud purè habebant, & lege & natura iuuante se, eo quod ex ipsidem erant procedentes matrum finibus, eratque eis patris semen vnum: & vndique veluti quoddam signum eis germanitatis resplendebat. Si igitur huiusmodi frater libitibus liberare, & legem & dubitantes voluisset, ad testamentum venerat: & suam sententiam fecerat manifestam: & per scripturam honorati ad hæreditatem vocarentur. Quia verò hoc agere noluit, aut non potuit, (multe namque sunt homini & anxietates innumerae, & repentinae mortes) hæc nostra lex causam determinet. 1. Vult fertur ad fratrem autem hæc lex, ex vtroque decoratos, & simul quidem consanguineos, simul autem vterinos fratres, ad successionem morientis meliores esse quam illos qui solummodo consanguinei, aut solummodo vterini sunt. & nos non faciat hæsitare naturæ varietas: sed nos huiusmodi adinventiones ostendimus legitimas, atque decernimus, perfectioribus distribuentes quæ meliora sunt, & minores ex æquari eis non patientes. 2. Plurima namque tum sunt ei ad hoc nos inuitauerunt. Primum quidem altera nostra lex, si filius moriatur non habens filios: deinde existentibus ita fortè maternis rebus, aut ex nuptiali, aut etiam ex alia causa, quæ non acquiruntur, prius ex ipsidem nuptijs fratres ad hæreditatem vocari: deinde ex alijs: & post hos patrem, quod probatio erat eo quod dudum talia nostra legislatio concessisset. Nam si etiam patre existentem, suo patri, & ijs qui sunt ex alijs nuptijs, præponi con-

materna maternis. de qua vide l. 13. Cod. de legitimis hæreditibus. In rebus aliunde quæsitis iisdem consanguinei excludunt paternos & vterinos. sunt enim coniunctiores. §. 1. 3. eodem. consanguineis de deficientibus paterni & vterini æqualiter succedunt in aliunde quæsitis: & qua dicuntur ad l. 13. inf. Cod. de legitimis hæreditibus.

sanguini-

^a De fratribus, *Index Regna.* de successioneibus, quæ ab intestato fratrib. deferuntur Iulianus constit. 78.

^b xai τῶν ὁμοπατριῶν *Scrimger.* qui scilicet nati sunt ex eodē patre, vel ex eodem patre & matre simul.

^c xai τῶν ὁμομητριῶν *Scrimger.* qui nati sunt ex eadē matre. Vterini enim patre nati sunt diuerso patre nati.

^d Multas formulas edere natura propertur l. 2. C. de *vet. iure.*

^e xai τὰς Cognaticas *Scrimger.*

^f i. explicant.

^g Facti narratio.

^h Quæstio, Fratri sine liberis mortui hæreditas ad quem pertineat.

ⁱ hinc sumpta authentica, Itaque C. *comm. de successioneib.*

^k l. 8. l. Cod. *comm. de successioneib.*

^l decisio huius Nouelle, Fratri sine liberis mortui hæreditas de

fratre sanguineo, i. ad fratres, ex vtroq; parente illi cōiunctos, non eos qui tantum sunt ei vterini, vel ex eodem patre. in rebus eius paternis, fratres hos patrem, quod probatio erat eo quod dudum talia nostra legislatio concessisset. Nam si etiam patre existentem, suo patri, & ijs qui sunt ex alijs nuptijs, præponi con-

Duplici v... que v... tam v... sunt p... notes. XIII. I... no 119. Scrimger... ὁμοπατριῶν... ὁμομητριῶν... Ambros. epi... fol. 66. Multas for... mas edere na... turæ propertur l. 2. C. de... *vet. iure.* xai τὰς Cognaticas Scrimger. i. explicant. Facti narratio. Quæstio, Fratri sine liberis mortui hæreditas ad quem pertineat. hinc sumpta authentica, Itaque C. comm. de successioneib. l. 8. l. Cod. comm. de successioneib. decisio huius Nouelle, Fratri sine liberis mortui hæreditas de fratre sanguineo, i. ad fratres, ex vtroq; parente illi cōiunctos, non eos qui tantum sunt ei vterini, vel ex eodem patre. in rebus eius paternis, fratres hos patrem, quod probatio erat eo quod dudum talia nostra legislatio concessisset. Nam si etiam patre existentem, suo patri, & ijs qui sunt ex alijs nuptijs, præponi con-

fanguineos & vterinos fratres contingit: consequens est, licet pater non existat, sed fratres solummodo, præponi ijs qui ex vno parentum solummodo copulantur morienti, eos qui similiter quidem confanguinei, similiter autem vterini sunt. & his conveniens erit illud quod dudum & in maternis, & in ijs quæ ex nuptiali causa, aut aliter non acquirantur, sancitum est, hoc etiam in reliquis morientis rebus valere atque tractari. Hæc igitur lex in isto casu data sibi occasione sicuti dictum est, posita sit. Et quia ex tribus matrimonijs hoc processit, novitas naturæ nihil prohibet, vel si quis proponat & in duobus solummodo matrimonijs alios quidem esse solum vterinos, alios autem confanguineos simul & vterinos, vel si quis extendi dicat matrimonia, & adhuc amplius tale aliquid fieri. Et sic in huiusmodi casibus ubi tales quidam

* Duplici v-
tentes iure,
introducuntur
ordines fratrum,
lex habeat suam
virtutem: & excludant
duplici v-
tentes iure, eos qui
vno solo
tantum vtrum
vbi possunt.

† XIII. i. an-
no 539.

‡ *περὶ ὀπλῶν*

§ *Scrimg. περὶ*

¶ *ὀπλῶν καὶ ὀ-*

‡ *πλοποιῶν 7.*

§ *Eclog. 9. de ar-*

¶ *mis & fabri-*

‡ *centibus. de fa-*

§ *bricentibus. §. 1.*

¶ *Cod. 9. de fa-*

‡ *bricentibus. &*

§ *qui arma ge-*

¶ *nerere possunt*

‡ *Iul. const. 79.*

§ *de iure prin-*

¶ *cipis dicā ad*

‡ *Nouellā 105.*

§ *c. 2. in fin.*

¶ *τῆς ὀπλο-*

‡ *ποιίας ἐργον.*

§ *ὀπλοποιί-*

¶ *αις, publicis*

‡ *armamentis,*

§ *arcenals.*

¶ *ἢ φάβειξιί.*

‡ *fabricis.*

§ *privatis ar-*

¶ *ma vendi nō*

‡ *licet.*

§ *ἐν τοῖς ἀ-*

‡ *ριθμοῖς, i.*

¶ *matriculis*

‡ *Iul. hic: Num-*

§ *merorum fa-*

‡ *bricentibus. no-*

¶ *ua arma fa-*

Cap. I I.
S I verò non talis est casus, sed solummodo constituti sunt vterini aut confanguinei, & moriatur aliquis fratrum: hic prioribus subiaceant legibus, quæ eorum successiones disposuerunt. Locum tamen hæc lex habeat non solum in hoc casu, qui questionem movit: sed etiam in ijs qui postea futuri sunt. Quocirca priora si aut iudicis sententia, aut pactionum expedita sunt formis, habeant propriam decisionem, huius legis iudicio non egentia.

EPILOGVS.

¶ Tua igitur eminentia, quæ placuerunt nobis, & per hanc sacram manifestata sunt legem, per literas proprias declarare cunctis, & in perpetuum observare festinet. Datum XV. Kal. Iun. Constantinop. Imperat. Domin. Iustiano Aug. anno XV. Arione V. C. Conf.

DE ARMIS.

TIT. XIII.

NOVEL. CONSTIT. LXXXV.

Imperator Iustinianus August. Basilidi gloriosissimo magistro sacrorum officiorum.

PREFATIO.

MAGNUM Deum & saluatorem nostrum Iesum Christum & eius auxilium semper inuocantes, studemus omnes subiectos nostros, quorum regimen credidit nobis Deus, illasos & sine calumnia custodire & in hibere bella, quæ per suam considerationem suscipientes aduersus alterutros operantur dolores, duplex ex hoc contra se supplicium inferentes, tam quod sibimet inferunt, quam quod ex legibus vclaniam eorum punientibus patiuntur.

Cap. I.

Volentes igitur huiusmodi mortibus homines liberare, prospeximus armifactorum opus nullum priuatum operari, solos autem illos arma facere qui in publicis deputati sunt armifactorijs, aut qui dicantur fabricentij: eos autem qui operantur arma, nulli vendere priuato. Sed neque qui in numeris constituti sunt armifactores, quos etiam deputatos appellant, qui de fisco annonas accipiunt, permittimus operari, aut alicui vendere arma: sed solum diligentiam habere armorum militum in numero constitutorum, in quibus militant. Si verò nouum aliquid faciunt, hoc auferri ab eis, & in sacro nostro inferri armamento, adijciendum ibi repositis publicis armis.

Cap. II.

Hoc autem obseruare volumus & eos qui in ordinibus ballistiariorum sunt, quos per diuersas statuimus ciuitates, ordinantes eos & arma facere sancientes, vt & ipsi sola publica arma in armamentis publicis vniuscuiusque, ciuitatis recondita corrigant, atque renouent. Si qui verò vnum aliquid armorum instruxerint, hoc similiter & ipsi inter publica arma præstent, & nulli alteri penitus vendant. Hoc quoque custodiant, qui in ballistarijs deputati sunt, periculo patrum ciuitatum, sub

quibus & ipsos ballistarios statuimus, & publicorum armamentorum diligentiam atque custodiam constituimus: quatenus si qui visi fuerint aut deputari aut fabricentij vendentes arma, prouideant per loca iudices eos supplicijs subdere, insuper etiam arma ab ijs qui ea comparant, sine pretio auferre, & publico vindicare.

Cap. III.

Hanc igitur gubernante nos Deo cogitationem, per præsentem sancimus legem, in nulla ciuitate aut prouincia nostræ reipublicæ habere licentiam priuatos aut alium quempiam arma facere, aut vendere, aut quolibet mercari modo: sed solos eos qui inter fabricentes referuntur, hæc instruere, & deferre ad sacrum nostrum armamentum. & hoc a tua celsitudine, & qui post te susceperint cingulum, custodiri sancimus: deputantibus nobis aliquos chartulariorum, qui sub tua celsitudine in serinio sunt constituti fabricentium, periculo quinq; inter eos priorum, bonam opinionem habentes, & opportunos, qui & eos qui in hac felicissima ciuitate, & in alijs ciuitatibus nostræ reipublicæ arma faciunt, requirerent, prohibeant priuatos, aut etiam alios quosdam citra eos qui deputati sunt inter fabricentes, armifactorum agere causam: & in quibuscunque compererint locis aliquos priuatos hoc audentes, hæc auferre, & fisci applicare armamento. Si autem inter operarios priuatos artifices opportunos inuenire potuerint: hos, si voluerint, in militijs statuere, & in descriptione nomina eorum facere, & destinare nobis descriptionem artificum: vt per sacrum nostrum rescriptum in illis statuatur locis, in quibus sunt publicæ fabricæ, quatenus ipsi operantes arma, & de fisco annonas accipiant. hoc enim factu & subtiliter obseruato à prædictis personis, licentia penitus nulli dabitur, neque ciuitates inhabitantibus priuatis, neque villas incolentibus rusticis, armis vt aduersus alterutros, necesseque præsumere, & ex hoc plurimos homines occidi, publicas verò perire functiones, dum terræ cultores vitam amittere metuentes, fuga propter timorem vtuntur. Memorato fabricentium serinio ad prohibendos priuatos armorum factores, confessionem accipere etiam per loca iudicum, & subiectorum eis officiorum, & ciuitatum defensores, & patres, quia nihil valebunt de cætero horum quæ à nobis prohibita sunt, aliquid agere: sed quæ per præsentem sancita sunt legem, custodient, pœnam & in pecunijs, & in ipsum formidantes caput. Sancimus enim magnæ quidem Alexandria iudicem negligentem quæ à nobis sancita sunt, viginti auri librarum exoluere pœnam, & cingulo cadere: & huius officium similiter auri librarum viginti dare pœnam, & capitale subire supplicium: aliarum verò prouinciarum iudices damnatum quidem decem librarum auri sustinere, similiter autem & ipsos casui cinguli subiaccere, & eorum officia. Defensores autem, & patres ciuitatum, trium librarum auri multari pœna, & in capite sustinere periculum, si quod tale factu comperientes non punierint, aut hoc agere valentibus non nuntient, sed latere permiserint.

Cap. IIII.

VT autem palam fiant quæ à nobis prohibita sunt, à priuatis, & alijs quibuldam, citra eos qui in sacris nostris fabricentibus referuntur, fieri, aut priuatis vendi arma: & hoc per præsentem legem significare curauimus. Prohibemus enim priuatos operari & emere arcus, & sagittas & spathas, & enses quæ vocare consueuerunt semilpathia, & quæ vocantur Zaba, siue lorica, & contos, & quolibet modo vel figura factas lanceas, & quæ apud Ilauros nominantur monocopia, & appellatos sirtinos, seu missilia: insuper & aspidas, siue scuta, & galeas, seu cassides. non enim ista alij cuidam instruere sinimus, præter eos qui deputati sunt in sacris nostris fabricentibus. solos autem fieri & vendi a priuatis, & priuatis vendi permittimus cultellos minores, quibus nullus in prælijs vtitur. Præsentem igitur legem generalem tua celsitudo in hac prouincia regia ciuitate, nec non & per alias ciuitates nostræ reip. vt omnes agnoscentes quæ placuerunt nobis, hæc obseruent.

Cap. V.

Denunciamus autem futuris præesse huiusmodi custodia chartularijs ex memorato fabricentium serinio, quia ex negligentia non solum pecuniarias sustinebunt pœnas, sed etiam in corpore supplicia patientur, & militia

a ὀπλοθηκῶν.
b φάβειξιίσι.
c qui & fabricentibus.
d ἀρχόντες.
e præfides prouinciarum Iulian.
hic num. 304.

e quinq; se.
Iulian. hic numero 305.
d ἀρχόντων, i. primatum serinij Iul. hic.

e κατέθεσιν
depositiones, Iul. hic.
f nota armorum genera.
g ἀπὸ τῆς καλεῖν ἐλάσσει παραμήρια.
Scrimg. quæ parameriuo cant. Iulian. hic num. 306.
Cedrin^o τῶ παραμήριον τὴν κεφαλὴν αὐτῶ ἐξέτεμε.
Porro παραμήρια dicuntur, quod hæc mori accingantur. Semipathia quæ hic appellatur, Vegetius 2. vocat semispathas, eadem forma qua Tullius 3. de legib. Semificas dixit.
h Zaba, lorica, sedas in verbo ἐλαβεῖον.
i καὶ κόντες.
k μοιόκοντα.
Scrimg. monocontial.
l Ἰβήνους Scrimger. Libyanos, quos missilia vocant. Iulian. hic Ennius libinas v. Cui. hic.

cadent. insuper nec ipsum ulterius permitti à nobis scri-
nium in huiusmodi adesse solitudine, sed alijs committi
fabricensium curam.

EPILOGVS.

Quæ igitur placuerunt nobis, & per hanc legem de-
clarata sunt, tua celsitudo, & qui post te in cingulo fue-
rint, operi terminoque contradere festinent: indignationem
nostram & ipsi metuentes, nisi rem sic vtilem repu-
blicæ custodierint.

Vt præfidi V T **DIFFERENTES IVDI-**
suspecto in ces audire interpellantium allegationes, cogantur ab e-
audiendis li- piscopis hoc agere: & vt quando in suspicionem habue-
tibus adiun- rint iudicem, pariter audiat causam & ciuitatis epi-
gatur episco- scopus, & de cautela alia quam omni-
pus, Index Re- no oportet episcopum agere.

gmo.
q. Iulian.
constit. 69.
num. 260. &
250. & se-
quentibus.

TIT XV.

NOVEL. CONST. LXXXVI.

Imper. Iustiniani Augusti edictum.

PREFATIO.

X quo nos Deus Romanorum præposuit im-
perio, omne habemus studium vniuersa agere
ad vtilitatem subiectorum commissa nobis à
Deo reipublicæ, & illa facere quæ omni diffi-
cultate & læsione atque contritione priuente occasione
litium, & aliorum quorundam discedere cogantur à
propria patria, & in peregrinis affligi.

Cap. I.

Propterea igitur & in præfenti prospeximus præfens
edictum ad omnes dirigere subiectos, & palam facere
omnium ciuitatum & vicorum habitatoribus, quate-
nus si quis habuerit contentionem aduersus alium siue
de pecuniaria causa, siue de sublatione rerum mobilium
& immobilium, seseque mouentium, siue de criminali-
bus, prius interpellat clarissimum prouinciæ iudicem, &
vt ipse secundum nostras leges examinet ea quæ propo-
nuntur, & vnicuique iustitiam seruet. Si verò dum aliquis
adierit iudicem prouinciæ, non meruerit iustitiam: tunc
iubemus eum adire ^c suum sanctissimum episcopum, &
ipsum mittere ad clarissimum prouinciæ iudicem, aut per
se venire ad eum, & præparare eum vt omnibus modis au-
diat interpellantem, & liberet eum cum omni iustitia se-
cundum nostras leges, vt non cogatur peregrè de sua pa-
tria proficisci. Si verò etiam sanctissimo archiepiscopo
compellente iudicem cum iustitia determinare interpel-
lantium causas, iudex differat discernere negotium, & nõ
seruet litigantibus iustitiam: iubemus sanctissimum ciui-
tatis illius episcopum dare ad nos literas ei qui non me-
ruerit quod iustum est, insinuantes quia coactus ab eo iu-
dex distulit audire interpellantem, & iudicare inter eum
& qui ab eo conuentus est: vt hoc cognoscentes nos sup-
plicia inferamus iudici prouinciæ qui interpellatus ab eo
qui iniustitiam passus est, & coactus à sanctissimo archie-
piscopo, non iudicauerit quæ in dubitatione uenerunt.

o Si præfes
prouinciæ
pro-
uincialiũ
cõ-
tempserit, pro-
uincialibus
licet de ea re
conqueri a-
pud episco-
pum Iulian.
d. num. 269.

a hinc sum-
pta est aucte-
tica. Si verò
Cod. de iud.
episcopo se.
cum præfide
confidente
Iul. num. 250.
f vel more
ωαρασηται-
όσως eos
audiant In-
lian. hic. adde
Novell. 82.
Iulian. nu.
251.

Cap. II.

Si verò contigerit quendam nostrorum subiectorum
in dubitationem habere iudicem, iubemus sanctissi-
mum archiepiscopum audire cum clarissimo iudice:
vt ambo ^c per amicabilem conuentum dissoluant quæ
dubia sunt: vt aut per annotationem ^f scriptis factam, aut
cognitionaliter iudicetur inter litigantes: & forma de-
tur iustitiæ legibusque conueniens: vt non cogantur no-
stri subiecti propter huiusmodi causas recedere à propria
patria.

Cap. III.

Si quis verò existimans habere se aduersus aliquem
quamlibet actionem, neque clarissimum prouinciæ
iudicem interpellat, neque sanctissimum ciuitatis epi-
scopum adeat, & ita ^e veniat huc absq; literis Deo ama-
bilis episcopi ciuitatis: sciat quoniam & ipse tales sustine-
bit poenas quales futurus esset sustinere iudex si interpel-
latus ab eo non studuisset ei seruare iustitiam. Hæc autem
omnia sancire perspeximus propter vtilitatem eor-
um qui habitant per ciuitates & vicos: ne priuati pro-
prijs prouincijs, & ipsi in peregrinis affligantur, & res eo-

rum lædantur. Propterea enim iudices gratis facimus, &
iusiurandum eos iubemus subire, vt vnicuique interpel-
lanti iustitiam seruent secundum nostras leges.

Cap. IIII.

Si tamen contigerit quendam nostrorum subiectorum
ab ipso clarissimo prouinciæ iudice lædi, iubemus eum
adire ^c sanctissimum illius ciuitatis episcopum: & i-
psum iudicare inter clarissimum illius prouinciæ iudicem,
& eum qui putatur lædi ab eo. Et si quidem contige-
rit iudicem legitime & iuste iudicari à sanctissimo epi-
scopo: satisfacere eum omnibus modis ei qui interpella-
uit aduersus eum. Si verò refutauerit iudex hoc agere, &
peruenit ad nos ipsa: si quidem inuenimus quia ius-
tè & secundum leges aditus à sanctissimo episcopo, ea
quæ condemnatus est, non fecit: nouissimis ^b cum sup-
plicijs subdi præcipimus: quoniam qui debet vindicare
oppressum, ipsum opprimere reperitur.

10

Cap. V.

Sed etiam subiectum ei officium iubemus cum omni
studio & administrantes clarissimis iudicibus inter-
pellantes absoluere, nihil ^c accipientes præter illa
quæ nostris constituta sunt legibus. Si verò hæc non cu-
stodiant, subdi iubemus supplicijs ^d.

20

Cap. VI.

Si tamen inuenimus quendam sanctissimorum epi-
scoporum pro gratia cuiuspiam prodere iustitiam, re-
gularem ^c ei castigationem inferri iubemus: vt stu-
deant cum timore Dei iuste iudicare: ne non impetran-
tes iustitiam, cogantur homines relinquere proprias ci-
uitates atque prouincias & in loca qualibet alia iniqua
concurrere.

30

Cap. VII.

In ciuitatibus autem in quibus non sunt iudices, iube-
mus eos qui habent causas, adire ^f defensorem, & i-
psum discernere inter eos. Si verò litem habentes vo-
luerint defensorem vnà cum sanctissimo episcopo iudic-
care, & hoc agi præcipimus.

40

Cap. VIII.

Neque autem monachum, neque clericum, neque epi-
scopum iubemus venire huc absque ^e literis san-
ctissimi sui patriarchæ. Si verò hoc fecerint, sciant
quia semetipsum schemate faciunt indignos.

50

Cap. IX.

Si quis autem magisterianus, aut præfectianus ^b, aut
cuiuscunque fortunæ existens acceperit amplius spor-
tularum quam definitum est sacris nostris constitu-
tionibus: iubemus omnibus modis iudicem prouinciæ
periculo proprio secundum nostram legem hoc vindica-
re, & vindictam inferre hoc præsumentibus. Si verò non
vindicauerit hoc ipse iudex, licet ^c etiam damus sanctissimo
vniuscuiusque ciuitatis episcopo nunciare nobis quæ de
eis aguntur, & qualem habet militiam, aut dignitatem,
qui hoc præsumperit: vt & iudici periculum inferamus
permittenti & despicienti nostram iussionem, & ipsam
quoque iubeamus puniri talia præsumentem.

60

DE MORTIS CAUSA DONA-
TIONE Curialium.

TIT. XVI.

NOVEL. CONST. LXXXVII.

Antonio Contio interprete.

PREFATIO.

CURIALIVM fraudes nihil posse ferre da-
mni Reipublicæ, sed resistere legem talibus
curijs [vel consilijs] omni volumus modo.
Cognouimus enim quemadmodum, post-
quam interdiximus curialibus donationum modum,
non concedentes ipsis possessionem immobilem dona-
re ^k, neque in testamento relinquere ultra ^l tres
vncias, sed dodrantem omni modo Curia seruare, il-
li calumniantes legem, excogitauerunt tales aliquas
fraudes contra ipsam legem. Scientes enim quod nos
inuenientes vetustos legumlatores dubitantes de mor-
tis causa donatione vtrum donatio an legatum sit, &
illos quidem connumerantes ipsam donationi, quosdam
verò

70

a adde l. 4.
Cod. ad l. Int.
repetund.

b i. vltimis
supplicijs.
Vltimū sup-
pliciu mors
l. 21. ff. de pe-
nis.

c Iulian. hic
num. 253.
d vltimis Iu-
lian.

e i. ex sacris
regulis pena
subijcitur
lian. nu. 254.

f Iulia. num.
255.

g Iulian. nu.
256.

h h. 2. de ex-
t. Scrimig-
tionibus: iube-
mus omnibus
modis iudicem
prouinciæ
agens in re-
periculo pro-
prio secundum
nostram legem
hoc vindica-
re, & vindictam
inferre hoc præ-
sumentibus. Si
verò non vindi-
cauerit hoc ipse
iudex, licet etiam
damus sanctissi-
mo vniuscuiusque
ciuitatis episcopo
nunciare nobis
quæ de eis agun-
tur, & qualem
habet militiam,
aut dignitatem,
qui hoc præsum-
perit: vt & iudici
periculum infera-
mus permittenti
& despicienti
nostram iussionem,
& ipsam quoque
iubeamus puniri
talibus præsum-
entem.
Iulian. hic
num. 257.

i De diuersis
donationib.
à curialibus
faciendis In-
lian. constit.
80. de dona-
tionibus fa-
ctis à decu-
rionibus In-
dex Regina

k inter viuos
Novell. 38.
l Novell. 46.

^a Id semper sequendum est, quod pluribus & optimis videtur.
^b Mortis causa donatio legitur l. 4. C. de mort. cau.
^c Mortis causa donatio non egerit nisi in uatione l. 1. §. 1. Cod. de mort. caus. l. 13. inf. l. 37. ff. de mort. caus. §. 1. Inst. de donat.

verò legatis, ea quæ pluribus & optimis legislatoribus visa sunt eligentes, legatū ipsam esse omnimodo deciderimus, nec confectione monumentorum egere, sed licentiam habere facere ipsam & inferere ipsi etiā certos fines quos donator voluerit, & si hoc fecerit, licentiā habere renuntiare etiam huic ipsi facultati, qua possit penitere super talibus donationibus, reuocare & quos utique voluerit terminos inferere mortis causa donationibus, sicuti Iulianus sapientissimus constituit, quod quidem nos in trigesimo nono nostrorum Digestorum scripsimus. Omnia enim cōprehendimus in breui & qua vetustis & qua nobis placita sunt. Hoc igitur scientes putauerunt oportere secundum modum hunc facere quasdam mortis causa donationes & inferere pacta secundum legem ad auferendum potestatem sibi ipsi super donatione penitenti, eam reuocandi. Aliam verò terminum ipsis placentem addere ipsis donationibus, ut inde ipsis nimirum liceat facere donationes a reuocatione liberatas & ita suas minuere substantias.

Cap. I.

^d Mortis causa donatio reuocari potest. tit. 6. l. 16. 17. 18. ff. de mort. caus. nota regulam.

ET si autem ex his quæ iam lege sanciuimus adempta est omnibus illis occasio plus doctante relinquere queundi, vel in testamento relinquendi, vel per donationis modum alienandi, tamen ut adhuc etiam magis ipsorum fraudem compescamus, idcirco & nunc sancimus nemini curiali neque per mortis causa donationem licere donare quid præter quam tantummodo per antenuptialis donationis modum pro seipsis aut proprijs liberis facta aut per dotis occasionem, quatenus ipsa nostra constitutio dicit, etiam sibi ab eis donare nubentibus. siquidem aliter ipsos non posse donare certum est res immobiles, sed ipsas manere semper apud ipsos curialibus obnoxias functionibus, sola ipsis venditione concessa. & ipsa secundum Nouellæ nostræ constitutionis obseruationem. Mortis causa donationibus suam vim habentibus, & valentibus cæteris hominibus, exceptis curialibus, facere dictas mortis causa donationes in quacumque voluerint personas, & conditiones ipsis imponere, & renuntiare (si quidem hoc voluerint) penitenti concedi circa pactiōnis reuocationem. manere quippe oportet rem etiam sic in mortis causa donationis conditionibus (hoc enim insuper sancimus) & tales donationes firmas esse & stabiles, quod quidem non nunc primum lege statuimus, sed iam lege statutum & nunc per nostram interpretamur & corroboramus vocem in omnibus alijs personis, præter solos, ut dictum est, curiales. idque propter ipsam nostram erga rem publicam curam & studium.

EPILOGVS.

Quæ igitur placuerunt nobis, & hac lege manifestata sunt, tua gloria custodire studeto, in primis vtilitati Reipublicæ prouidentiam impertiens.

^e De rebus depositis, & de his qui denunciant, ut deposita non redantur Iulia. constit. 81.
^f De suspensionis erogationis annonarum Ind. Reg. De his qui denunciant ut ciuiles annonæ vel pensiones non soluantur Iulia. hic num. 310.

DE DEPOSITO, ET DENUNTIATIONIBUS INQUILINORUM, & DE SUSPENDENDA ADMINISTRATIONE PANUM.

TIT. XVII.

NOVEL. CONST. LXXXVIII.

Imp. Iustin. Aug. Ioanni gloriosissimo sacrorum per Orientem prætoriorum præfecto, iterum ex consuli ordinario & patricio.

PRÆFATIO.

ITEM nuper audientibus nobis (hoc quod in imperio publicè sedentes multoties agimus), orta est aliqua questio, quam resoluimus statim, huiusmodi verò discentes contingere multa communi & generali lege definire hoc iustum esse arbitrati sumus.

Cap. I.

^g hinc sumpta est authentica. Sed iam cautum Cod. depo.

Si enim quis ab aliquo capiat aurum aut res aliquas depositi causa in quibusdam conditionibus, deinde illi agant: necessitatem habeat omne restituere aurum, aut res conditionibus semel impletis: & nulla omni-

no licentia sit aliquibus extrinsecus interdictionibus vitæ, & retinere depositi restitutionem: eum & alia multa priuilegia tam a præcedentibus legislatoribus, quam a nobis ipsi data sunt: licentia enim est prohibenti reddita, eum quidem cui creditum est depositum, non potest molestare: eum vero de rebus quæ in questione sunt, qui aurum, aut res aliquas accepturus est, litem sortiri, & iustitiam & legem promereri. sed ne per hanc causam damnis magnis subiciat eum qui interdictionem suscepit, & non possit voluntariè cum deponente benignè agere. quod si tale aliquid egerit (omnino enim oportet non solum delictorum nos contentos esse prohibitione: sed etiam timorem inferre iustum transgressoribus) siue perditionem contigerit rerum aut pecuniarum fieri, & hoc probetur, siue alium quemcumque casum fortuitum: id est, exactam respicere qui contestationem dixerit. Insuper etiam ex quo facta est huiusmodi contestatio, viuras pecuniarum usque ad tertiam centesimam agnoscere prohibentem accipere propria: non solum si aurum fuerit quod depositum est, restitui verò prohibetur: sed & si alia res sint: ut hoc timore stultorum simul & peruersorum malignè versandi, in depositionibus homines cessent.

De his qui denuntiant ne ciuiles annonæ vel pensiones soluantur.

Cap. II.

Sed & eorum hoc quod de mandatis est, & aspiciere, & constituere secundum legem prouidimus. Videmus enim frequentari hoc in regia hac præcipuè ciuitate, & aliquos interdientes eis qui ministrant publicas annonas, & tesseras accipiunt ab annonarum præfecto, volentes suspendi administrationem: & eos qui ex hoc solummodo forsitan nueruntur, de fructu administratione, per quam eis omnis tribuitur vitæ occasio. Huic autem rei seuerius & difficilius illud est. multis enim domos possidentibus in hac felicissima ciuitate, qui imbianchitoni videntur, mox futuris pensiones ab inquilinis accipere, calumniantur per interdictiones inquilinis dirigentes, ut non inferant eis. Illi verò ultra eas suscipientes, quidam propter inopiam forsitan comedunt eas: quidam verò & caules magna hac ciuitate, & decidit omnino pensionum administratio ijs qui ex hoc forsitan solentur, secundum quod occurrentes in ciuilibus annonis diximus. Nemini igitur damus huiusmodi licentiam: sed vnusquisque si aliquam habeat causam ad obnoxium sibi non obdormiat in liberalibus autem peruersitate omni plenius aspiere interdictionibus. Cognoscat enim, quia si tale aliquid egerit, & per occasionem eius ceciderit aut administratio panum, aut pensionum datio ex hoc accidens: ipse sustinebit periculum mox quod interdictionem inquilinis & ministrantibus panem miserit, aut suspendent annonam. nihil enim horum agi omnino volumus: sed ex quo interdictiones egerit, sancimus eum omne damnum sarcire domino rerum super hoc & viuram, & tertiam centesimam agnoscere pecuniarum, aut rerum quas non accipere per eum is qui secundum hunc modum læsus est, valuit. Et neque aliquis opponat defensiones, quia qui præfens est ei exactionis domino danti defensionem aut in deposito, aut in alijs recipere rem propriam. non enim omnibus facile fideiussorem præbere, nostris legibus nullam defensionem omnino ratam esse ponentibus, nisi cum fideiussione fiat. fideiussorem enim omnino dandum idoneum non facile neque possibile passim est. Et propterea igitur ad securitatem nostrorum subiectorum volumus hoc custodiri à modo, & de cætero omni tempore, ut imortale sit huius nostræ sanctionis iuuamen Reipublicæ, quæ iudicantibus quidem nobis in mentem venit, præsentem vero legem commune iuuamen nostris peperit subiectis.

EPILOGVS.

Tua igitur eminentia, quæ placuerunt nobis, & per hanc diuinam manifestata sunt legem, operi effectuique tradere, & in perpetuum obseruare festinet.

Tes, die pensionis cedente, inquilinis denunciant testato, ne pensionem soluant. inquilini. i. vltro ac libenter. Denunciatione iniusta creditoris, si quod detrimentum debitoris deposito fuerit illatum, creditor debitoris damnum sarcire tenebitur. non est omnibus facile, fideiussorem inuenire. nulla est defensio, sine fideiussore.

puta creditor denuncia re quidē potest depositario, ne deponatur, situm reddat & non possit voluntariè cum deponente benignè agere. l. 1. §. 1. ff. de loquod si tale aliquid egerit (omnino enim oportet non solum delictorum nos contentos esse prohibitione: sed etiam timorem inferre iustum transgressoribus) siue perditionem contigerit rerum aut pecuniarum fieri, & hoc probetur, siue alium quemcumque casum fortuitum: id est, exactam respicere qui contestationem dixerit. Insuper etiam ex quo facta est huiusmodi contestatio, viuras pecuniarum usque ad tertiam centesimam agnoscere prohibentem accipere propria: non solum si aurum fuerit quod depositum est, restitui verò prohibetur: sed & si alia res sint: ut hoc timore stultorum simul & peruersorum malignè versandi, in depositionibus homines cessent.

Hac. n. Nouella repellitur denuncia tio creditoris, non domini: prohibentis denunciatio, non vindicatio. Deposito non opponitur compensatio l. 1. §. 1. C. de compensat. Depositum anteponitur priuilegijs l. 7. in ff. de deposito. Chirographo deposito accepta rei, non opponitur exceptio non numerata pecunie l. 14. Cod. de non num. Penè nihil est delicta prohiberi, nisi puniantur. i. trientes. Iulian. hic num. 310. Tessere annonarum accipiebantur ab annonarū præfecto. Sensus est corruptus, quem ita restitue: Illud omnium incommodus est, quod plerique dominis ædium inuidetes,